

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
(ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ)
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΔΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΣΟΥΡΕ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ ΤΗΣ ΧΙΟΥ**

**ΤΣΕΤΣΕΡΗ ΣΟΥΛΤΑΝΗ Α.Μ. 28497
ΔΕΡΙΖΙΩΤΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑ Α.Μ. 28500**

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Σ. ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ

ΑΘΗΝΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

A.2. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

A.3. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

A.3.1. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

A.3.2. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

A.3.2.1. Η διάπλαση των όγκων

A.3.2.2. Η διάρθρωση του χώρου

A.3.2.3. Διακοσμητικά στοιχεία όψεων

A.3.2.4. Τα επί μέρους μορφολογικά στοιχεία

- Η πόρτα
- Το παράθυρο
- Οι φεγγίτες
- Τα τζάκια
- Οι αψίδες
- Το τσαρδί
- Το κιόσκι
- Η σκεπή
- Το τζάκι
- Οι σκάλες

A.3.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

A.3.4. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

A.3.4.1. Η τοιχοποιία

A.3.4.2. Τα διακοσμητικά στοιχεία

- Το μάρμαρο
- Η πέτρα

A.4. ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ

A.4.1. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

- Το πηγάδι
- Η στέρνα
- Ο μάγκανος
- Οι αυλές
- Οι πεσσοί

A.4.2. Η ΠΥΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

- Τα ταχογύρια
- Η αυλόπορτα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

B.1. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΑ

B.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ

B.3. ΙΣΟΓΕΙΟ

B.4. ΟΡΟΦΟΣ

B.5. ΣΟΦΙΤΑ

B.6. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Φέρον οργανισμός

Θεμέλια

Λιθοδομή

Ξυλόπηχτοι τοίχοι

Τόξα

Στέγη

Καπνοδόχος

Πάτωμα

Τζάκια

Κλίμακα

Ξύλινη κλίμακα

Στοιχεία όψεων

Ανοίγματα

Σύστημα ενισχύσεων

Κλειδιά

Επιχρίσματα

Αρμολογήματα

Περιβάλλον χώρος

Β.7. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Γ.1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Γ.2. ΣΤΟΧΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Γ.3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ

- Ξενοδοχείο
- Εστιατόριο
- Περιβάλλον χώρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Δ.1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το θέμα της μελέτης μας είναι η πρόταση λειτουργικής και δομικής αποκατάστασης αρχοντικού, του Γεωργιαφέντη Θεοφάνη. Το αρχοντικό βρίσκεται σε περιβόλι συνολικής έκτασης 2.404,40 τ.μ., στον Κάμπο της Χίου, στην περιοχή «Γηροκομείο». Το κτίριο μας ακολουθεί τα βασικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής του Κάμπου και αποτελεί σημαντική ιστορική μαρτυρία για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής στα τέλη του 19^{ου} με αρχές του 20^{ου} αιώνα. Έχει κριθεί διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού, με αριθμό ΦΕΚ 1203/1 Σεπτεμβρίου 2006.

Η επιλογή του αρχοντικού αυτού έγινε διότι είναι ένα από τα λίγα αρχοντικά του Κάμπου που διατηρείται σε αρκετά καλή κατάσταση, αν και εγκαταλελειμμένο, με μικρές παρεμβάσεις, εσωτερικά και εξωτερικά, θα μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί διατηρώντας την αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία και την βασική λειτουργική του διάρθρωση.

Η επιλογή της νέας αυτής χρήσης έγινε με κριτήριο ότι ο νέος ιδιοκτήτης του κτήματος έχει και άλλες αντίστοιχες επιχειρήσεις στο νησί της Χίου.

Σκοπός της μελέτης μας είναι η ανάδειξη του αρχοντικού καθώς και η μετατροπή του σε ξενοδοχείο κλασσικού τύπου όπου το εστιατόριο του θα λειτουργεί και ανεξάρτητα.

Η μελέτη ξεκινάει με την αποτύπωση του υπάρχοντος κτιρίου, όπου και διαπιστώθηκαν τα δομικά προβλήματα που παρουσιάζει το κτίριο μας, αλλά και οι πιθανές λύσεις επαναχρησιμοποίησής του.

Εφ' όσον αρχική επιλογή μας ήταν η δημιουργία ξενοδοχειακής μονάδας και εστιατορίου, προσπαθήσαμε να προσαρμόσουμε, όσο το δυνατόν περισσότερο, το υπάρχον κτίριο στις λειτουργικές και μορφολογικές απαιτήσεις των αντίστοιχων ΦΕΚ 43/7 Μαρτίου 2002 για ξενώνες κλασσικού τύπου, με ελάχιστες δομικές παρεμβάσεις.

Η ακόλουθη μελέτη είναι δομημένη ως εξής:

- Στο Κεφάλαιο Α αναφέρονται ιστορικά στοιχεία για τον Κάμπο της Χίου και κυρίως για την αρχιτεκτονική του.

- Στο Κεφάλαιο Β γίνεται μια γενική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης του αρχοντικού και αναλυτικά τα δομικά του στοιχεία που συνοδεύονται από φωτογραφικό υλικό και παραπομπές τους στα αντίστοιχα αρχιτεκτονικά σχέδια του κτιρίου μας.

- Στο Κεφάλαιο Γ αναλύεται η πρόταση λειτουργικής αποκατάστασης, οι στόχοι και οι λόγοι αυτής της επιλογής.

- Στο Κεφάλαιο Δ προτείνεται η δομική αποκατάσταση του κτιρίου και τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν για αυτήν.

Η μελέτη αυτή συνοδεύεται από 25 αρχιτεκτονικά σχέδια για την υπάρχουσα κατάσταση και την πρόταση λειτουργικής αποκατάστασης του αρχοντικού.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όσους μας βοήθησαν για την εκπόνηση της μελέτης αυτής. Συγκεκριμένα τον Γεωργιαφέντη Θεοφάνη ιδιοκτήτη του αρχοντικού, την Μαρία Κόβα αρχιτέκτονα μηχανικό, την συμβολαιογράφο Στέλλα Κανάριου, τον

Στέφανο Τσέτσερη για την βοήθεια του στις επιμετρήσεις και κυρίως την καθηγήτρια μας Σταματίνα Μαλικούτη για την παροχή κάθε δυνατής βοήθειας.

Τσέτσερη Σουλτανή

Δεριζιώτη Ευσταθία

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ¹

Μέσα στο φωτερό αρχιπέλαγος του Αιγαίου, η Χίος ξεχωρίζει πάντα σαν εστία πολιτισμού, από την προϊστορική εποχή ως τα νεότερα χρόνια.

Η θέση της Χίου ήταν σπουδαία από εμπορική και στρατηγική άποψη. Το άγονο στη μεγαλύτερη έκταση του έδαφος της, οδήγησε από πολύ νωρίς τους Χιώτες στη θάλασσα.

Κατά τα μέσα του 14^{ου} αιώνα αρχίζει η Γενουατική περίοδος του νησιού. Οι δώδεκα γενουατικές οικογένειες που κυβερνούν το νησί, οι "Ιουστινιάνι", αναπτύσσουν βιοτεχνίες μεταξωτών, εισάγουν την καλλιέργεια των εσπεριδοειδών, προωθούν το εξαγωγικό εμπόριο της μαστίχας και γενικά θέτουν τα θεμέλια σύγχρονης οργάνωσης της οικονομίας του νησιού.

Στο ζυγό της οθωμανικής Αυτοκρατορίας η Χίος περιέχεται το 1566. Η Τουρκική κυριαρχία στη Χίο, αντίθετα με την λοιπή Ελλάδα, δεν είναι πολύ αισθητή, λόγω της μαστίχας, της ναυτιλίας και του εμπορίου, που βρίσκεται στα χέρια των ντόπιων και σημειώνουν μεγάλη ακμή.

Μέσα στα πλαίσια αυτά ανάπτυξης και ακμής της Χίου, που διήρκεσε πολλούς αιώνες, διαμορφώθηκε ένα οικιστικό περιβάλλον με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και υψηλή ποιότητα. Η αρχιτεκτονική, τόσο η λαϊκή όσο και η αστική, έδωσαν λαμπρά δείγματα. Τα μεσαιωνικά χωριά (Μεστά, Πυργί, Ολύμπιοι) είναι σύνολα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά πολύ σημαντικά.

Η πόλη της Χίου ήταν ένα εντυπωσιακό σύνολο που αναπτύχθηκε κατά την εποχή της Γενουατοκρατίας ημικυκλικά, γύρω από το Κάστρο σαν πυρήνας. Τα κτίρια μεγάλα, καλοχτισμένα με λαξευτή πέτρα και πολυτελή υλικά, θυμίζουν τη Γένοβα και άλλες πόλεις της Δύσης, αλλά και κτίρια της Κωνσταντινούπολης.

Στις εύφορες πεδιάδες στη συνέχεια της πόλης και κυρίως προς την περιοχή του Κάμπου αναπτύχθηκε η θερινή -μακράς διάρκειας- διανομή των κατοίκων της πόλης με μορφή μεγαλοπρεπών επαύλεων, "πύργων" όπως λέγονται στην Χίο, σε κτήματα με εσπεριδοειδή και άλλες καλλιέργειες.

¹ Αναιρούση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα, 1992, *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της Ακμής*, Αθήνα: εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός. (σελ.9-17)

A2. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η σημερινή πρωτεύουσα της Χίου, η Χώρα, διατηρεί κάποια στοιχεία από την μεγάλη εποχή της Γενουατοκρατίας και της Τουρκοκρατίας, δηλαδή τις οχυρώσεις του Κάστρου και την γενική διάταξη μερικών δρόμων και του λιμένος. Οι μεγάλες καταστροφές του 19^{ου} αιώνα² έχουν ως αποτέλεσμα την γενική σχεδόν αντικατάσταση των κτισμάτων της πόλεως με καινούργια. Η Χώρα είχε ψηλά διώροφα σπίτια με όψεις από λαξευτή πέτρα και δώματα ή οξυκόρυφες ξύλινες στέγες, κτισμένα κατά τον «ιταλικό τρόπο» και πλακόστρωτους δρόμους.

Δεν είναι γνωστό πότε άρχισε η επέκταση της πόλης έξω από το Κάστρο, αλλά ο κύριος δρόμος που ξεκίνησε από την κεντρική του πύλη και εκτεινόταν προς τα νότια, προς την περιοχή δηλαδή του Κάμπου, μνημονεύεται ήδη το 1381.(Μπούρας, 1982: σελ.145)

Αποτελούσε την κύρια αρτηρία των εκτός των τειχών οικισμών, των borghi και διατήρησε μέχρι σήμερα τόσο τον εμπορικό του χαρακτήρα, όσο και την ονομασία του, Απλωτάρια.

Στην Χίο (όπως και στην Γένοβα), οι πλούσιοι έμποροι της Χώρας, έχτισαν ωραία αρχοντικά, όπου άλλοι έμεναν μόνιμα και άλλοι τα είχαν ως δεύτερη κατοικία τους περισσότερους μήνες του χρόνου. Το προσωπικό που φρόντιζε τις καλλιέργειες και τα ζώα έμενε σε βοηθητικά κτίσματα ή στον τρίτο όροφο των κτιρίων. Δεν είναι ακριβώς γνωστό το τι γινόταν παλαιότερα αλλά η σιγουριά του 18^{ου} αιώνα και των αρχών του 19^{ου} αιώνα, δημιούργησε τις προϋποθέσεις ενός σχετικά πυκνού οικισμού της περιοχής και της διαμονής των κατοίκων εδώ, από το Πάσχα ως το Νοέμβριο κάθε χρόνο.

Ο Κάμπος είναι η πεδινή έκταση που απλώνεται κατά μήκος της ανατολικής ακτής της Χίου σε μήκος 5 και πλάτος 2 περίπου χιλιομέτρων. Τα πετρώδη υψώματα που τον κλείνουν από τα δυτικά τροφοδοτούν τα υπόγεια νερά τα οποία κάνουν τον Κάμπο ένα απέραντο περιβόλι με πυκνά φυτεμένα εσπεριδοειδή (λεμονιές, πορτοκαλιές, μανταρινιές και νεραντζιές), κήπους και οπωροφόρα, σε άμεση σχέση με τη Χώρα. (Μπούρας, 1982: σελ.145)

Η προσπέλαση στα κτήματα γίνεται με στενούς δρόμους, πλαισιωμένους με πανύψηλους τοίχους που προστάτευαν τα ευαίσθητα δέντρα από την σκόνη και τον βοριά και εξασφάλιζαν την ιδιωτικότητα των ενοίκων. (Μπούρας, 1982: σελ.150)

Στην μέση περίπου του μήκους του, ο Κάμπος διασχίζεται από ένα αρκετά μεγάλο χείμαρρο, τον Κοκκαλά. Μερικά από τα αρχοντικά

² Το Μάη του 1822, η Εθνική Εξέγερση στην οποία συμμετείχε και η Χίος, καταλήγει σε μεγάλη σφαγή. Ενώ το Μάη του 1881, ένας μεγάλος σεισμός, με 5000 νεκρούς, ισοπεδώνει ότι είχε μείνει στο νησί.

ήταν κτισμένα με τον ίδιο τρόπο στις όχθες του χειμάρρου, που χρησίμευε σαν δρόμος κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Η ευρύχωρη αυλή με τα δέντρα και τα άνθη επιτελεί σύνθετες λειτουργίες προσπέλασης του σπιτιού, των βοηθητικών χώρων και του περιβολιού, καθώς και χώρου ζωής κατά τους θερινούς μήνες.

Η οργάνωση του χώρου των ιδιοκτησιών του Κάμπου είναι λίγο πολύ τυποποιημένη: το διώροφο ή τριώροφο σπίτι έχει μεγάλη πάντοτε εξωτερική σκάλα και τη μια του πλευρά κατά μήκος του δρόμου. Οι κατοικήσιμοι χώροι του αναπτύσσονται στους ορόφους ώστε να έχουν ελεύθερη θέα πάνω από τα δέντρα του περιβολιού και να μην χρειάζεται να έχουν ανοίγματα στο ισόγειο προς το δρόμο. Σε άμεση σχέση με την αυλή είναι σχεδόν πάντοτε το πηγάδι, ο μάγκανος³ (σύστημα αντλήσεως του νερού με ζώα⁴), μεγάλη τετράγωνη περίπου ανοικτή υδατοδεξαμενή, ή στέρνα, στην οποία συγκεντρώνεται το νερό για το πότισμα, βοηθητικά κτίσματα και σπανίως παρεκκλήσια. Μερικές φορές το περιβόλι χωρίζεται από την αυλή με τοίχο στον οποίο ανοίγεται μια δεύτερη τοξωτή είσοδος. (Μπούρας, 1982: σελ.150)

Στη γενική διάταξη των κτημάτων του Κάμπου δεν διακρίνονται οι αξονικές διατάξεις αναδείξεως των αρχοντικών σπιτιών που χαρακτηρίζουν τα ιταλικά μετά-αναγεννησιακά πρότυπα, η γενικευμένη λύση είναι στη Χίο πολύ περισσότερο λειτουργική και απλή. Μόνο σε νεώτερα, επηρεασμένα από τον κλασικισμό παραδείγματα εφαρμόζονται στον Κάμπο αξονικές λύσεις.

Στοιχεία για την κοινωνική ζωή στον Κάμπο δεν έχουμε αρκετά. Το πλήθος των καθιστικών και το είδος διαμορφώσεων ευνοούσαν τις μεγάλες συναθροίσεις και γιορτές. Ορισμένοι περιηγητές μιλούν για υποδοχή ξένων επισήμων που συνοδεύονταν με πρόγραμμα μουσικής και τοπικών χορών. Αναφέρονται στις συναθροίσεις των γυναικών στα πεζούλια έξω από τις αυλόθυρες ή άλλοτε στο περίεργο πλήθος των υπηρετών κατά την υποδοχή των ξένων.

A.3. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

Το υλικό στο οποίο βασίζεται η μελέτη της αρχιτεκτονικής της Χώρας και του Κάμπου της Χίου αποτελεί ένα μέρος του σωζόμενου, το οποίο πάλι δεν είναι παρά ένα μικρό τμήμα του άλλοτε υφισταμένου.

Στην καταγραφή και την αρίθμηση των κτημάτων του Κάμπου από τον Αργέντη⁵, η περιοχή παρουσιάζεται ότι είχε περίπου 220 ιδιοκτησίες. Από τα ισάριθμα σπίτια τους, ο A.Smith⁶ φαίνεται ότι εξέτασε γενικά στο διάστημα 1936-1939, μόνο τα 83 και από αυτά

³ Βλ. σελ. 14.

⁴ Το μολάρι ή το βόδι κινούνταν σε κυκλικό στενό διάδρομο και έθετε σε κίνηση ένα σύστημα τροχών που ανέβαζε το νερό μέσα σε στενούς κάδους (A. Smith, op. Cit., πίν. 87-88). Σήμερα όλοι σχεδόν οι μάγκανοι έχουν αντικατασταθεί στη Χίο με ηλεκτροκίνητες αντλίες.

^{5 6} Ερευνητές του Κάμπου.

αποτύπωσε σε συνοπτικά σχέδια μόλις τα 34. Από τότε το διαθέσιμο υλικό υποβαθμίστηκε ακόμα περισσότερο, κυρίως από τους σεισμούς του 1949 και τις νεότερες τάσεις. (Μπούρας, 1982: σελ.150)

Τα διασωθέντα στοιχεία, δεν επιτρέπουν πλήρη περιγραφή σε γενικότητα, όμως μας κατατοπίζουν αρκετά για να σχηματίσουμε μια αντίληψη της αρχιτεκτονικής τους.

Κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι ο κάθε πύργος, μικρός ή μεγάλος, δεν ήταν μόνος. Είτε μόνιμη κατοικία είτε εξοχική διαμονή, αποτελούσε ολόκληρο κτιριακό συγκρότημα, με τις εξώπορτες, τις αυλές, τις δεξαμενές, τα μάγγανα και τους αμπέλους απλωμένους σε κολώνες. Οι πύργοι στη γενική γραμμή, είναι σχήματα ορθογώνια παραλληλεπίπεδα, με λιθοδομές από πέτρα των Θυμιανών⁷, λαξευμένα σε μικρά ορθογώνια παραλληλεπίπεδα, ώστε να προσφέρει στο μάτι μια επιφάνεια ομαλή και ένα σύνολο καλαίσθητο.

A.3.1. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ⁸

Δεν είναι εύκολο να κατατάξει κανείς τυπολογικά τα αρχοντικά της Χίου σε ομάδες, με βάση το γενικό σχήμα της κάτοψης τους και αυτό γιατί:

α) οι γενικοί όγκοι τους προέκυψαν με τρόπο δυναμικό με παντοειδείς δηλαδή προσθήκες, αρχικές ή οψιμότερες,

β) υπάρχει μεγάλη ποικιλία κατόψεων και το γενικό σχήμα του ορόφου διαφέρει συνήθως από εκείνο του ισογείου.

Τα σπίτια του Κάμπου διαρθρώνονται τυπολογικά για να αναδείξουν αρχιτεκτονικές μορφές και όχι για να εξυπηρετήσουν πολύπλοκες λειτουργίες. Οι μορφές αυτές είναι κυρίως το κλιμακοστάσιο, η τοξοστοιχία, το τσαρδί (το υπαίθριο δηλαδή ευρύτατο πλατύσκαλο μπροστά από την είσοδο του ορόφου) και το σύστημα των συμμετρικών τοξωτών ανοιγμάτων.

A.3.2. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ⁹

Στην μορφολογία του αρχοντικού του Κάμπου εκφράζεται με ιδιαίτερη επιτυχία ο τρόπος ζωής της εποχής εκείνης και η τάση ανάδειξης του γοήτρου των οικογενειών που διαμόρφωσαν την κοινωνία της. Λειτουργικές ανάγκες ζωής στην ύπαιθρο σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες στο περιβάλλον, ανάγκη θέας πάνω από τα περιβάλλοντα,

⁷ Βλ. σελ.14.

⁸ Μπούρας Χαράλαμπος, 1982 *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: εκδόσεις Μέλισσα. (σελ. 152)

⁹ Αναιρούση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα, 1992. *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της ακμής*, Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός.(σελ.95-96)

κοινωνική ζωή κ.τ.λ. υπαγόρευαν διώροφα ή τριώροφα κτίσματα, διάσπαση των όγκων στους πάνω ορόφους, διαμόρφωση ενός μοναδικού σε ατμόσφαιρα και καλλιτεχνική επεξεργασία υπαίθριου χώρου αμέσως μετά την είσοδο και αριστουργηματική σύνδεση του μέσα με τον έξω χώρο με μνημειακά κλιμακοστάσια.

Στην γενική σύνθεση υπήρχε η εικόνα της ασυμμετρίας που υπαγορεύθηκε κύρια από τις παραπάνω λειτουργίες. Αυστηρότητα και λιτότητα στην εξωτερική εμφάνιση που προκύπτει συνήθως από την χρήση της λαξευτής πέτρας και είναι το κύριο χαρακτηριστικό της μορφής του αρχοντικό.

Τα ανοίγματα σε δύο σειρές, ακόμα και σε τρίτη, διατάσσονται μάλλον ασύμμετρα στις όψεις του κτιρίου. Τα παράθυρα και οι πόρτες με τα χαρακτηριστικά τόξα και τα πλαίσια με μονοκόμματο πωρόλιθο, με τις ωραίες αναλογίες και την αυστηρότητα του χαρακτήρα τους, αποτελούν άρτια μορφολογικά επιμέρους στοιχεία.

Ιδιαίτερο μορφολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η προς το δρόμο όψη του αρχοντικού, που συνδυάζεται με την αυλόθυρα της εισόδου. Η σειρά των τούβλων που υποβαστάζουν την προχώρηση του τσαρδιού¹⁰, αποτελεί χαρακτηριστικό πλαστικό στοιχείο, μέσα στην γενικά αυστηρή γραμμή του όλου κτιρίου.

A.3.2.1. Η διάπλαση των όγκων¹¹

Ο κύριος όγκος του κτιρίου βρίσκεται πάνω στο δρόμο και γενικά μειώνεται από κάτω προς τα πάνω. Οι σχηματισμοί της σκάλας σε συνδυασμό με τα υπαίθρια καθιστικά, που συναντά κανείς στα διάφορα επίπεδα και στις στοές, διασπών συνήθως τον κύριο όγκο, ενώ σχεδόν πάντα μένει η απόληξη στο κύριο δωμάτιο υποδοχής. Απόσπαση του μικρότερου αυτού πύργου απ' τον κύριο όγκο συναντούμε σπάνια.

A.3.2.2. Η διάρθρωση του χώρου¹²

Στο ισόγειο έχουμε αρκετούς άνετους χώρους, σχετικά ισοδύναμους, με κάποια ανεξαρτησία μεταξύ τους. Αυτή η παράθεση έχει προκύψει από την ανάγκη δωματίων για βοηθητικές εργασίες και κατοικίας προσωπικού, καθώς και για την αποθήκευση των προϊόντων τους. Ίσως μάλιστα μερικές φορές να χρησίμευαν και σαν εργαστήρια για την επεξεργασία βαμβακιού και την μεταξουργία, ή ακόμα και για

⁹ Αναιρούση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδας, 1992. *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της ακμής*, Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός. (σελ.38-39)

¹⁰ Βλ. σελ.9.

¹¹ Βλ. σελ.10.

στάβλους. Πέρα από τους χώρους του ισογείου, υπάρχουν και κτίσματα που είναι διασκορπισμένα μέσα στο περιβάλλον και χρησιμοποιούνται ως βοηθητικοί χώροι εργασιών, αποθήκευσης και διαμονής προσωπικού. Οι χώροι υποδοχής και τα υπνοδωμάτια βρίσκονται στους ορόφους. Αρχοντικά με ορόφους ή ίχνη από τα χωρίσματα στους ορόφους διασώθηκαν ελάχιστα, μετά το σεισμό του 1881. Έτσι, δεν μπορούμε να έχουμε σαφή εικόνα της διάρθρωσης των χώρων.

Γενική παρατήρηση πάντως είναι ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη τυπολογία στις κατόψεις. Οι χώροι αναπτύσσονται ελεύθερα, ανάλογα με τις ανάγκες, και επικοινωνούν άμεσα μεταξύ τους, χωρίς την παρέμβαση διαδρόμων. Το κύριο δωμάτιο υποδοχής, με ελεύθερη θέα από τρεις ακόμη και τέσσερις πλευρές, συνήθως τετράγωνο, ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα και αναφέρεται με το όνομα "κιόσκι"¹³. Σε μεγάλα αρχοντικά υπάρχει και δεύτερο δωμάτιο υποδοχής, ενσωματωμένο στον κύριο όγκο.

Στους ορόφους ανεβαίνει η εξωτερική μεγαλόπρεπη πέτρινη σκάλα. Τα ενδιάμεσα πλατύσκαλα είναι άνετα και ευχάριστα με τα απαραίτητα παντού πέτρινα καθίσματα. Η σκάλα καταλήγει στο τσαρδί όπως λέγεται στην Χίο, την κύρια ταράτσα του σπιτιού όπου σε πρωτεύουσα θέση -και πάντα ιδιαίτερα τονισμένη- βρίσκεται η είσοδος προς το δωμάτιο υποδοχής. Η θέση του τσαρδιού στην πρόσοψη τονίζεται με ελαφρά προχώρηση προς το δρόμο, με στήριξη συνήθως από σειρά τοξυλίων.

A.3.3.3. Διακοσμητικά στοιχεία όψεων¹⁴

Το σύστημα του στολισμού των όψεων με ξυστά, την τεχνική των οποίων βλέπουμε στα μεσαιωνικά χωριά, φαίνεται ότι υπήρχε τόσο στην Χώρα όσο και στον Κάμπο. Ενδιαφέρουσα τεχνική ήταν και αυτή των βοτσαλωτών δαπέδων που είχαν ευρύτατη διάδοση στη Χίο και των επιστρώσεων με αστράκια¹⁵, ένα ισχυρότατο υδραυλικό κονίαμα, που ήταν σε γενική εφαρμογή σε δώματα και σε τσαρδάκια.

Η μορφολογική εξέταση των αρχοντικών του Κάμπου παρουσιάζει ασφαλώς το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Είναι φανερό ότι στο πνεύμα της αυτοπροβολής των πλουσίων οικογενειών της Χίου, επικράτησαν αρχιτεκτονικοί τρόποι περίτεχνοι και δαπανηροί με κύριο

¹⁴Μπούρας Χαράλαμπος, 1982 *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: εκδόσεις Μέλισσα. (σελ. 158-161)

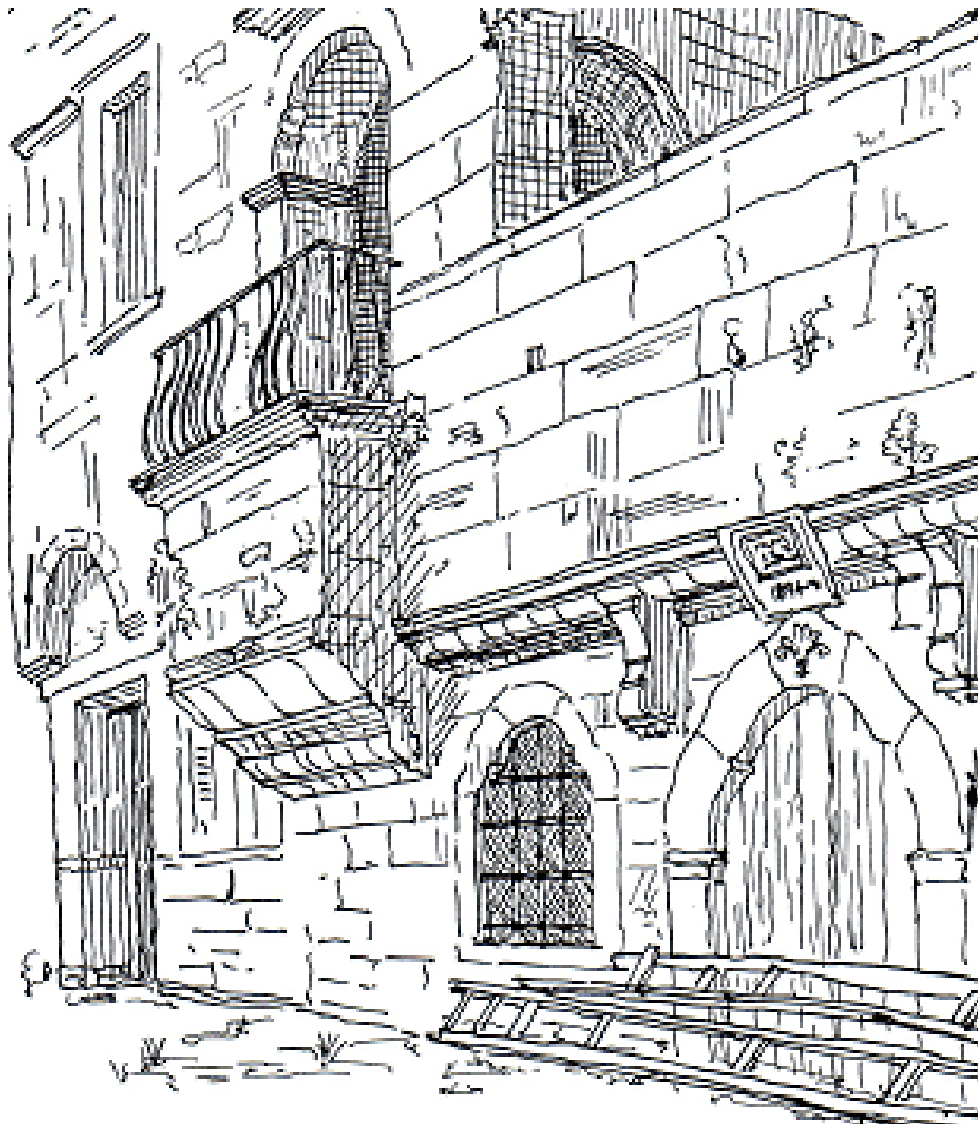
¹⁵ Το μίγμα αυτό, αναπλήρωνε το σημερινό τσιμέντο. Φτιαχνόταν από ειδικούς τεχνίτες, τους λεγόμενους «Αστράκηδες». Έπαιρναν κόκκινη άμμο, κοπάνιζαν κόκκινα τούβλα και αφού τα ανακάτευαν με την άμμο, έριχναν ανάλογη ποσότητα ασβέστη, πορσελάνη της Σαντορίνης και νερό, ώστε να γίνει μια λάσπη την οποία την «δούλευαν» μέρες και όταν καταλάβαιναν πως ήταν κατάλληλη για να χρησιμοποιηθεί, έριχναν μέσα μια καφεκόκκινη μπογιιά για να της δώσουν χρώμα και ένα λάδι ειδικό που έδινε κάποια γυαλάδα στο μίγμα.

Η μπογιιά θα προερχόταν από κανένα είδος όστρακου και γι' αυτό λεγότανε «οστρακιά» και από εκεί πήρε το όνομα όλο το μίγμα.

στοιχείο τον λαξευτό λίθο. Μπορεί κανείς να μιλήσει για μια ξεχωριστή τεχνοτροπία με συγκεκριμένες αρχές και μορφές, που διακρίνεται όχι μόνο στα σπίτια αλλά και σε όλα τα βοηθητικά κτίσματα.

Ξεχωριστό ρόλο στις όψεις των σπιτιών παίζουν επίσης οι οριζόντιες προχωρήσεις, πλήρων στηθαίων (που αντιστοιχούν σε πλατύσκαλα ή στο τσαρδάκι). Οι προχωρήσεις αυτές δεν γίνονται ποτέ με ξύλινα στοιχεία. Εκτός από την γενικευμένο τρόπο της στηρίξεως τους σε σειρά τοξυλίων, θα τις βρούμε επίσης να διαμορφώνονται πάνω από μικρούς λίθινους προβόλους σε σειρά ή και πάνω από συνεχές, μεγάλο ύψους κυμάτιο. Εξώστες με κάγκελα φαίνεται ότι ήταν σπάνιοι.

Εδώ όλα γίνονται από λαξευτό λίθο: τα σκαλοπάτια είναι μονοκόμματα, οι χειρολισθήρες με βαριά κυμάτια, οι πάνω και κάτω απολήξεις των στηθαίων περίτεχνη πεσσίσκοι με γλυπτά κοσμήματα.

Εικόνα 1. Από το βιβλίο:Περρής Ζ Νίκος, 1972, Ο Κάμπος, Τόμοι ΙΙ, Χίος

A.3.2.4. Τα επί μέρους μορφολογικά στοιχεία

- Η πόρτα¹⁶

Οι πόρτες έχουν γενικά μορφή περισσότερο διακοσμητική από τα παράθυρα. Οι πόρτες προς τους κύριους χώρους είναι μεγαλύτερες και περισσότερο διακοσμημένες.

Χαρακτηριστικό στην κατασκευή τους είναι το πλαίσιο από ολόσωμη πέτρα (πρέκι και παραστάδες) και το ημικυκλικό τόξο, που συνήθως αποτελείται από εναλλασσόμενους χρωματικά θολίτες. Το τύμπανο του ημικυκλικού τόξου είναι ολόσωμη πλάκα από πωρόλιθο. Συχνά συναντούμε πόρτες που το πρέκι έχει παραληφθεί. Γλυπτική διακόσμηση συναντούμε συχνά στο πρέκι με ποικίλα σχέδια και τεχνικές. Τα μπρούτζινα στολίσματα σε πολλές πόρτες, μεγάλες και επιβλητικές όπως ήταν, τους έδιναν την όψη καστρόπορτας.

- Το παράθυρο

Τα κύρια χαρακτηριστικά των παραθύρων είναι το πλαίσιο από ολόσωμες πέτρες και το ημικυκλικό τόξο από λεπτές πλάκες.

Τα παράθυρα των κυρίων χώρων είναι μεγαλύτερα σε σχέση με αυτά των βοηθητικών χώρων που είναι και απλούστερα στην κατασκευή τους. Το άνοιγμα του παραθύρου στην εσωτερική πλευρά διευρύνεται σε όλο το περίγραμμα, σχηματίζοντας μια ιδιαίτερα ευχάριστη όσο και χρήσιμη για τον καλύτερο φωτισμό του χώρου, θολωτή κατασκευή.

Τα παράθυρα, με αναλογίες που πλησιάζουν το τετράγωνο, έχουν φαρδιά πλαίσια από μονοκόμματα πουριά, κατά κανόνα υπερκείμενο ανακουφιστικό τόξο και ημικυκλική διάτρητη πλάκα στο τύμπανο. Το τύμπανο του ημικυκλικού τόξου από ολόσωμη πλάκα διακοσμείται συχνά με μικρούς φεγγίτες σε διάφορα σχήματα.

Τα μεταγενέστερα παράθυρα είναι απλά, χωρίς ημικυκλικό τόξο, με γείσο από ολόσωμη πλάκα σε διάφορες πλαστικές μορφές.

- Οι φεγγίτες

Οι φεγγίτες τόσο στα παράθυρα όσο και στις πόρτες βρίσκονταν είτε πάνω σε μονοκόμματη ημικυκλική πέτρα καλλιτεχνικά σκαλισμένη, είτε ήταν γύψινοι, με γυαλιά χρωματιστά και με διάφορα σχήματα. Τα πορτόφυλλα όπως και τα παραθυρόφυλλα, είναι ξύλινα με λεπτά

¹⁶ Αναίρουση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα, 1992. *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της ακμής*, Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός. (σελ.104)

σκαλίσματα. Τα φύλλα είναι διπλά κατά κανόνα από το ίδιο δε ξύλο είναι φτιαγμένες και οι «κάσες», όταν δεν είναι φτιαγμένες από πέτρα.

- Τα τοξύλια

Τα τόξα παίζουν ξεχωριστό ρόλο στην εξωτερική μορφή των σπιτιών, σε ποικίλα στοιχεία που εντάσσονται στις προσόψεις, συνήθως είναι ημικυκλικά με μικρή υπερύψωση.

Τα τόξα απαρτίζονται από ισομεγέθης θολίτες, οι οποίοι παρουσιάζουν συνήθως εναλλαγή δύο χρωμάτων. Σε περιπτώσεις μεγάλων τόξων, όπως στις αυλόπορτες, ενίοτε τονίζεται ιδιαίτερα το κλειδί τους, κατά τον αναγεννησιακό τρόπο.

Σειρές τοξυλίων συναντούμε συχνά σήμερα στον Κάμπο. Υπολείμματα από τον παλιό πύργο, στη θέση του οποίου βρίσκεται συνήθως το νεότερο κτίσματα, τα βρίσκουμε άλλοτε σε καλή κατάσταση κι άλλοτε κακοποιημένα από επιχρίσματα. (Αναιρούση-Μυλωνάδης, 2001: σελ.116)

- Οι ασίδες

Έντονο μορφολογικό στοιχείο που συναντάμε συχνά στον Κάμπο είναι οι τοξωτές κατασκευές (ασίδες). Η θολοδομία -συνήθης τρόπος κατασκευής- μας δίνει διάφορες μορφές ασίδες σε θέσεις λειτουργικά ενδεδειγμένες όπως π.χ. κάτω απ' τους ορόφους. Υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις που το ύψος τους φθάνει τους δύο ορόφους δημιουργώντας δυσανάλογες σχέσεις με αισθητικά αποτελέσματα όχι και τόσο ικανοποιητικά. Μετά το σεισμό του 1881 κλείστηκαν πολλές από τις ασίδες αυτές για λόγους αντισεισμικούς.

- Το «τσαρδί»

Ή και αργότερα «τσαρδάκι» το συναντούμε σε όλους τους πύργους και αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο τους. Το «τσαρδί» ήταν απαραίτητο σε κάθε πύργο. Ήταν χώρος ζωής για το καλοκαίρι, εκεί συγκεντρωνόταν όλη η οικογένεια ή η γειτονιά, με ανεμπόδιστη θέα προς το δρόμο και τα περιβόλια, για να μπορούν από εκεί να έχουν περισσότερη εικόνα.¹⁷

Το «τσαρδί» το περιποιήθηκαν εξαιρετικά οι πυργοδεσπότες. Οι πρόβολοι και τα τοξύλια που στήριζαν την προεξοχή, όλα από Θυμιανούσικη πέτρα, φροντιζόταν ιδιαίτερα, επειδή είχαν όψη και προς

¹⁷ Η απόσταση του ενός σπιτιού από το άλλο, το άπλωμα της κατοικημένης περιοχής που δεν ήταν συγκέντρωση κατοικιών σε μορφή οικισμού, έδινε στην κοινωνική ζωή ανάλογο χρώμα. Το καφενείο ήταν ανύπαρκτο και ακόμα μέχρι τα τελευταία χρόνια ο Κάμπος δεν το ανέπτυξε όπως στα χωριά ή άλλες περιοχές γιατί βρισκόταν έξω από την οικιστική του σύνθεση και τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις. Αυτό στέρησε τον Κάμπο από πολλές κοινωνικές αναπτύξεις γιατί έλειψε η ομαδική συζήτηση, ο διάλογος σε ευρύτερη έκταση πάνω στα διάφορα ζητήματα που τον απασχολούσαν.

το δρόμο. Σε πολλούς προβόλους βλέπουμε γλυπτά, ενώ τα τοξύλια είναι από δίχρωμη πέτρα και με αναλογίες που να ικανοποιούν αισθητικά. Γύρω το τσαρδί είχε πεζούλες και αυτές από επιμελημένα λαξευμένη πέτρα, με διάφορα σχήματα, στις γωνίες του στηνόταν επίσης μικρά αγαλματίδια. Το ίδιο και τα στηθαία, μέσα και έξω.

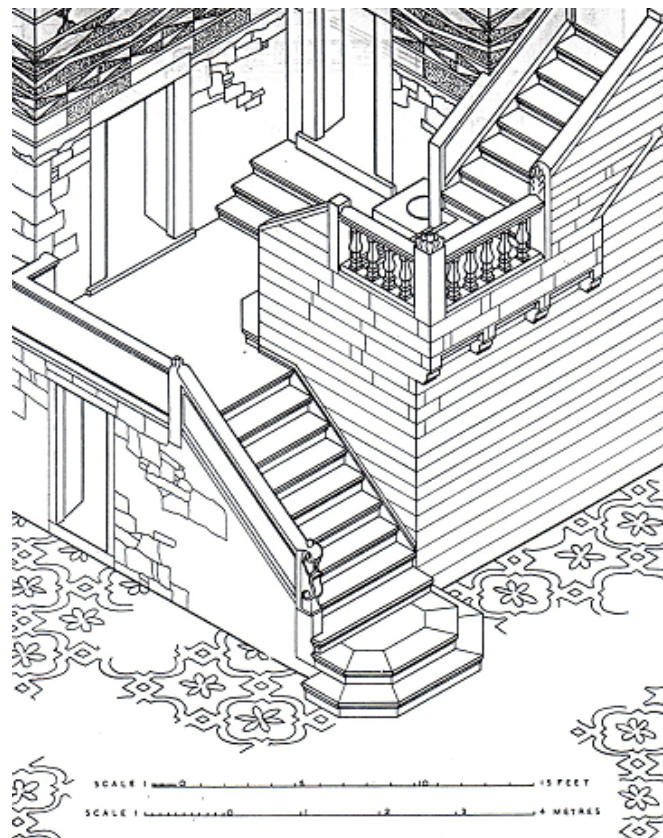
Μπορούσαν να υπάρχουν δύο και τρία τσαρδιά. Άλλο οδηγούσε στο σπίτι και άλλο στο «κιάσκι», στοιχείο του πύργου, που αντικαθιστούσε το χειμώνα το «τσαρδί».

Σε μερικούς πύργους η σκάλα, αντί στο «τσαρδί», οδηγούσε στο «κιάσκι», εξωτερικά ή και εσωτερικά. Είτε πάλι οδηγούσε στο «τσαρδί» και από εκεί έμπαινες στο «κιάσκι», μεσολαβούσε άλλο «τσαρδί» και έμπαινες στο σπίτι.

Τα «τσαρδιά» και άλλης μορφής ταράτσες, γενικά, στρώνονταν με ένα ειδικό μίγμα της εποχής εκείνης τα «αστρακιά».

Το στήριγμα του «τσαρδιού» γινόταν πάνω σε θόλο. Σε τοξοειδή διάταξη οι πέτρες πελεκημένες ανάλογα κατά τα τόξα, δημιουργούσαν την καμάρα. Αφού σχηματιζόταν ο θόλος τον παραγέμιζαν με υλικά ανακατεμένα με ασβέστη ή και «αστρακιά» και από όταν γινόταν η επίστρωση. Αυτό το δέσιμο όλων μαζί των υλικών παρουσίασε τέτοια καταπληκτική ισχύ, ώστε άντεξε σε σεισμούς και διασώθηκε μέχρι σήμερα.

Θα πρέπει να προσθέσουμε ότι τα κάγκελα, στα «τσαρδάκια», όπου υπήρχαν, αν δεν ήταν πέτρινα, γλυπτά, ήταν σιδερένια, αλλά εξαιρετικής τέχνης και χυτά τα περισσότερα.

Εικόνα 2. Από το βιβλίο: Περρής Ζ Νίκος, 1972, Ο Κάμπος, Τόμοι ΙΙ, Χίος

- Το « κιάσκι»

Είτε βρισκόταν πολύ κοντά στον πύργο, είτε στη συνέχεια του «τσαρδιού» είτε ανάμεσα σε δύο «τσαρδιά», ανάλογα με την αρχιτεκτονική του πύργου. Ήταν ένα κομψό κατασκεύασμα με καλλιτεχνική εμφάνιση, προορισμένο να εξυπηρετήσει την οικογένεια αλλά και τους επισκέπτες. Πολλά «κιάσκια» αποτελούσαν συνέχεια ενός δωματίου του πύργου, «κρεμασμένα» όμως στην προέκταση προς το δρόμο πάνω σε τοξύλια και προορίζονταν για να παίζουν το ρόλο του «τσαρδιού» κατά το χειμώνα. Από εκεί μέσα η οικογένεια παρακολουθούσε την κίνηση του δρόμου.

Το μέγεθος του «κιοσκιού» (που όταν μεν ήταν συνέχεια δωματίου είχε από τρεις μεριές παράθυρα, ενώ όταν αποτελούσε κατασκευή ξέχωρη από τον πύργο είχαν παράθυρα και από τις τέσσερις πλευρές) ήταν ανάλογο με εκείνο του πύργου, ώστε να εναρμονίζεται αισθητικά με το σύνολο.

- Η σκεπή

Για τη σκεπή συνηθίζονταν οι τετράκλινες οξυκόρυφες στέγες του τύπου «τράβακα», σαν πιο ελαφρός για τους ψηλούς τουλάχιστον πύργους.¹⁸ Δύο οριζόντια τετράπλευρα ξύλινα πλαίσια και τέσσερα γωνιακά ξύλα κρατούσαν τις πυκνά τοποθετημένες τεγίδες πάνω από τις οποίες στρώνονταν σανίδωμα και μεγάλα Βυζαντινά κεραμίδια. Οι στέγες ήταν ορατές από κάτω, αν και υπήρχαν παραδείγματα ορόφων με διακοσμητικά πηγάκια. Σε πολλούς όμως, χρησιμοποίησαν τον τύπο «αστρακιά», με το σύστημα του παραγεμίσματος του θόλου με υλικά όσο το δυνατό ελαφρότερα.

- Το τζάκι

Το τζάκι, δεν ήταν μόνο το χαρακτηριστικότερο σημείο του αρχοντόσπιτου, αλλά χρησιμοποιούσαν τη λέξη για να δώσουν έμφαση αρχοντιάς σε ολόκληρη την οικογένεια. Τα τζάκια είχαν μαρμάρινο συνήθως και διακοσμημένο με σκαλίσματα περίγυρο, είτε από λευκό μάρμαρο είτε από γκρίζο είτε από ροζ, με εναλλαγές στις αποχρώσεις και με άλλες διακοσμήσεις. Υπήρχαν όμως και τζάκια κατασκευασμένα με πέτρα, ανάλογα δε με το δωμάτιο ήταν και τα στολίσματα του τζακιού

- Οι σκάλες

Βασικό λειτουργικό και μορφολογικό στοιχείο του αρχοντικού είναι η κύρια και υπαίθρια σκάλα. Η μεγάλη ποικιλία στον τρόπο διάταξης της

¹⁸ Ένα μόνο παράδειγμα έχει διατηρηθεί ακόμα στον Κάμπο στο σπίτι του Μονιούδη.

κλίμακας διαμορφώνει και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του κάθε αρχοντικού.

Μεγαλοπρεπής, εξολοκλήρου λίθινη, με μεγάλο πλάτος, πέτρινα σκαλοπάτια και στηθαία, οδηγεί στον όροφο. Η σκάλα ανεβαίνει μονοκόμματα σε ύψος 8 περίπου μέτρων, που βρίσκεται η ταράτσα. Κατά κανόνα όμως, κάτι τέτοιο τα απόφευγαν, οι πέτρινες αυτές σκάλες σπάνια ήταν μονοκόμματες, ήταν σπαστές, με ενδιάμεσα μπαλκονάκια και οδηγούσαν στο «τσαρδί» και ποτέ κατ' ευθείαν στην είσοδο του σπιτιού. Τέτοιες σκάλες σώζονται αρκετές με ενδιάμεσα άνετα πλατύσκαλα που υποστηρίζονται από θόλους και τα απαραίτητα παντού, πέτρινα καθίσματα. Η αρχή της έχει συνήθως μια πλατιά βαθμίδα σε πολυγωνικό ή άλλο σχήμα, με δίχρωμη πολλές φορές πλακόστρωση. Άλλες πάλι, έχουν ημικυκλικό «τσαρδί» μετά τα 7 ή 8 σκαλοπάτια και από εκεί συνεχίζουν μονοκόμματες μέχρι το «τσαρδί» του πρώτου πατώματος. Οι σκάλες έχουν επίσης πέτρινους «ρεμπηγούς» με γλυπτά, καλλιτεχνικής αξίας.

A.3.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Το ισόγειο, αρχικά χρησιμοποιούνταν για αποθήκες και στάβλους, όπως συμβαίνει και σήμερα και τα κύρια δωμάτια βρίσκονταν στο πρώτο πάτωμα. Στο δεύτερο πάτωμα, όπου υπήρχε ήταν τα δωμάτια των υπηρετών, όταν πρόκειται, για αρχοντόπυργο. Σε άλλους πύργους, μικρότερους, υπήρχαν δωμάτια στο ισόγειο που τα χρησιμοποιούσαν για το υπηρετικό προσωπικό.

Σε πολλά οικοδομήματα που διασώθηκαν, στα περισσότερα, αν όχι σε όλα, βλέπουμε στήριξη πάνω στις βόλτες και σε άλλες περιπτώσεις, ολόκληρο το οικοδόμημα στηρίζεται πάνω σε τόξα, τα οποία πάλι στηρίζονται σε τεράστιες κολώνες από μάρμαρο που θεμελιώνουν το μεγαλύτερο μέρος του οικοδομήματος και σχηματίζουν ένα συγκρότημα από στοές που δέχονται το βάρος του. Πρόκειται για ισχυρότατη κατασκευή.

Στο επάνω πάτωμα έχουμε επίσης θολωτά δωμάτια και οι θόλοι επιχρισμένοι με σοβά. Οι θόλοι, όμως, εδώ, είναι κατά κανόνα σταυροειδείς και στολισμένοι με γλυπτά στα σημεία στηρίξεως των τόξων. Σε άλλους πύργους το στόλισμα του θόλου ήταν πιο πλούσιο, με ζωγραφικές ή γύψινα που έδιναν μια αρχοντική όψη στο εσωτερικό και πρόσδιναν το καλό γούστο του ιδιοκτήτη ή και των τεχνιτών. Ειδικά για το σαλόνι, ή προσπάθεια ήταν πιο καλλιτεχνική.

Παρά την κυριαρχία του θόλου, δεν έλειψαν και οι ξύλινες οροφές, κυρίως στα σαλόνια, στολισμένες και αυτές με διάφορα καλλιτεχνήματα. Στις ξύλινες οροφές δινόταν σχήμα, ας πούμε, ομπρέλας ή και κόλουρου πυραμίδας με αναλογίες αισθητικά θαυμάσιες και στολισμό σε ρυθμό «μπαρόκ» πολλές φορές που εντυπωσίαζε τον επισκέπτη.

Όλα σχεδόν τα κύρια δωμάτια, είχαν ένα θαυμάσιο στολισμό. Ζωγραφικές με διάφορα σχήματα ή παραστάσεις, γύψινα ανάγλυφα

κ.λ.π. δημιουργούσαν ένα καλλιτεχνικό αλλά και αρχοντικό σύνολο. Ιδιαίτερη προσοχή δινόταν στην «καλή πόρτα» που οδηγούσε είτε απ' ευθείας στο σαλόνι είτε στο «καθιστικό» δωμάτιο. Οι κεφαλοκολώνες έφεραν γλυπτά καθώς και τα υπέρθυρα σε πολλές περιπτώσεις και σε σπάνιες, ήταν από μάρμαρο. Επίσης η διάταξη της δίχρωμης πέτρας στο τόξο της πόρτας, συνηθισμένη στους περισσότερους πύργους, συμπλήρωνε ένα καλλιτεχνικό σύνολο. Τα γλυπτά στις κεφαλοκολώνες και τα υπέρθυρα, ήταν εξαιρετικής λεπτότητας και είτε σκαλιζόταν απ' ευθείας είτε ήταν πρόσθετα που σώζονται ακόμα σε κατάσταση που να επιτρέπουν γενικότερη εικόνα. Με την ίδια καλλιτεχνική φροντίδα κατασκευαζόταν και τα παράθυρα, με παραθυρόπλακες εσωτερικές. Στα παράθυρα επίσης χρησιμοποιούταν μονόχρωμη πέτρα για τις κεφαλοκολώνες, ενώ στα τόξα χρησιμοποιούσαν δύο χρώματα. Το τόξο στα παράθυρα και στις πόρτες, στους βυζαντινούς και Γενοβέζικους ρυθμούς είναι κανονικό ημισφαιρικό, ενώ όταν το τόξο καταλήγει στο μέσον σε αιχμή, είναι ρυθμός τούρκικος και αυτό το συναντούμε σε όλα τα Τούρκικα κτίσματα.

Τα εσωτερικά χωρίσματα ακολουθούν την όλη αρχιτεκτονική του πύργου. Προορισμένα να στηρίζουν τα τόξα και τους θόλους των δωματίων αλλά και το βάρος της σκεπής όταν επρόκειτο για «αστρακιά» ήταν τοιχοποιία που ξεκινούσε από τα θεμέλια, όχι στο πάχος των εξωτερικών τοίχων του πύργου, που κυμαίνεται από 0,80 μ. και φτάνει, πολλές φορές το μέτρο. Αυτό το σύστημα και το βάρος μιας τέτοιας «χωρισιάς», είχε κάποια ευπάθεια στους σεισμούς.

Οι λαξευτές τοιχοποιίες του Κάμπου είναι συνήθως ισόδομες με αφανείς τους αρμούς αν και υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι αρμοί τονίζονται με τούβλα ή μικρές τετράγωνες πέτρες σε σειρά. Οι λαξευμένοι λίθοι καταλαμβάνουν τμήμα μόνον από το πάχος του τοίχου το οποίο συμπληρώνεται με αργολιθοδομή. Από αλάξευτες πέτρες γίνονται και οι εσωτερικοί τοίχοι που σοβατίζονται, καθώς και οι δευτερεύουσες κατασκευές. Τα λαξευτά στοιχεία (πλαίσια ανοιγμάτων, τόξα, γείσα, παραστάδες τοξοστοιχιών, θωράκια πλατύσκαλων) συσχετίζονταν με τα μέλη της τοιχοποιίας με τρόπο που προϋποθέτει επιμελημένο σχεδιασμό των όψεων.

Τα οριζόντια φέροντα στοιχεία των σπιτιών του Κάμπου, τα πατώματα δηλαδή και οι καλύψεις γίνονταν με θόλους και με ξυλοκατασκευές. Στους θόλους εφαρμόζονταν λαξευμένοι θολίτες ή πλακοειδείς λίθοι μικρού μεγέθους που κτίζονται είναι α) ημικυλινδρικές καμάρες, β) σταυροθόλια μεμονωμένα ή σε σειρά, γ) μοναστηριακοί, δ) επιμηκυμένοι μοναστηριακοί ή σκαφοειδείς και ε) σκαφοειδείς με τις γενέσεις τους σε σειρά τοξυλίων που πατούν σε προβόλους. Η διευθέτηση των διαφόρων θόλων για την αντιστήριξη των πλαγίων ωθήσεων τους μαρτυρεί και πάλι σχεδιασμό και ειδικές γνώσεις.

Οι ξύλινες κατασκευές τόσο για πατώματα όσο και για οριζόντια δώματα γίνονταν με μεγάλα ξύλα, τα οποία πιθανότατα εισάγονταν. Δεν σώζονται δυστυχώς ακόμα.

Ειδικές τεχνικές αναπτύχθηκαν για την διακόσμηση σε τοίχους και θόλους με ελαφρά γύψινα στοιχεία, όπως και για τους σταθερούς φεγγίτες πάνω από το άνοιγμα.

A.3.4 ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

A.3.4.1. Η τοιχοποιία¹⁹

Η λαξευτή τοιχοποιία επικρατεί στην αρχιτεκτονική του Κάμπου. Η κατασκευή γίνεται κατά το μικτό σύστημα, δηλαδή εσωτερικά γινόταν η αργολιθοδομή ενώ εξωτερικά οι τεχνίτες έδιναν όλη τους την προσοχή στη λάξευση. Η αργολιθοδομή αποτελούσε το κύριο πάχος του τοίχου, που ήταν περίπου στα 70 εκατοστά ενώ οι λαξευτές πέτρες είναι επένδυση πάχους 5-8 εκατοστών σε όλες τις περιπτώσεις, ακόμα και στα τοξύλια.

Στην όψη, λεπτοί, αδιόρατοι σχεδόν αρμοί, προσδιορίζουν τα αυστηρά περιγράμματα σε κάθε πέτρα, χωρίς όμως να αποτελούν εμπόδιο για τις συνεχείς χρωματικές εναλλαγές που υπάρχουν ελεύθερα σε όλη την επιφάνεια. Άλλοτε έχουμε μεγάλους ισοπαχής αρμούς και σε μερικές περιπτώσεις έχουμε ανάμεσα, εντοιχισμένα στρογγυλά ή τετράγωνα κομμάτια από σκουρότερη πέτρα. Στους τοίχους, χρησιμοποιούσαν ισχυρό κονίαμα ενώ για τη σύνδεση των πέτρινων κομματιών, σιδερένιους συνδέσμους στερεωμένους με μολύβι.

Εσωτερικά οι τοίχοι σοβαντίζονται. Με τις διακοσμήσεις των εσωτερικών χώρων να γίνονται συνήθως με ελαφρά γύψινα.

A.3.4.2. Τα διακοσμητικά στοιχεία

- Το μάρμαρο

Ο πλούτος και το ύφος της αρχιτεκτονικής του Κάμπου ευνόησαν τη χρησιμοποίηση του μαρμάρου²⁰.

Μάρμαρο χρησιμοποιήθηκε για κολώνες, ανάγλυφες πλάκες, σκάλες και άλλα διακοσμητικά χωρίς να το αποκλείσουμε και από τις δεξαμενές, ταράτσες, εσωτερικά κ.α.

Χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον το λευκό μάρμαρο, για σκάλες, για γούρνες στις γωνίες της στέρνας, για κίονες και κιονόκρανα,

¹⁹. Αναίρουση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα, 1992. *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της ακμής*, Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός (σελ.81-83)

²⁰ Πέραν του ντόπιου, εισάγονταν από την Πάρο, άλλα μέρη της Ελλάδας, την Ιταλία κ.λ.π.

ανάγλυφες πλάκες -μέτωπα στα στόμια εκροής του νερού στην στέρνα. Τα θέματα είναι κυρίως φυτικά, λαϊκής έμπνευσης. Σήμερα υπάρχουν πια ελάχιστα, τα περισσότερα λεηλατήθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια.

- Η πέτρα

Το κύριο δομικό υλικό στη Χίο, που εξάγεται σε μεγάλη ποσότητα από δύο θέσεις, στις νότιες παρυφές του Κάμπου, κοντά στο χωριό Θυμιανά.

Πρόκειται για ένα στρωσιγενή, λεπτόκοκκος και ομοιογενή πωρόλιθο, ψαμμιτικής συστάσεως, εύκολα λαξευόμενο, με ζωηρό χρώμα, που παρουσιάζει μεγάλη χρωματική ποικιλία σε τόνους κυμαινόμενους από το κίτρινο της ώχρας και το σκούρο κόκκινο, ως το βαθύ ιώδες, προσδίδοντας έτσι τόσο στη λεπτομέρεια όσο και στο σύνολο, μια μοναδική χρωματική αρτιότητα. Το υλικό αυτό πρόσφερε τέλειες επιφάνειες προσαρμογής, ευκολία στην κατεργασία του, που την μαρτυρούν οι διάφορες αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες, όπως τα φουρούσια και τα τοξύλια, τα κυμάτια στις κορνίζες και στα πεζούλια, τα στηθαία με μονολιθικά κομμάτια, τα κεφαλόσκαλα και τα κάγκελα με ωραία διακοσμητικά που βρίσκονται στις αρχές της κουπαστής, αλλά και μοναδικών εντυπώσεων φυσικής πολυχρωμίας. Ανάγλυφες διακοσμήσεις του πωρόλιθου, με φυτικά κυρίως θέματα, συναντάμε σε θωράκια κλιμάκων, σε μέτωπα θυραμάτων, σε ορθοστάτες, στα μαγκανοπήγαδα κ.α. Οι πύργοι του Κάμπου στο σύνολο τους σχεδόν ήταν από τέτοια πέτρα, οι πόρτες, τα τοιχογύρια, οι αυλές, δεξαμενές, οι πεσσοί κ.α. Σοβαρό του μειονέκτημα είναι η κατά περίπτωση μικρή του αντοχή σε τριβή και σε διάβρωση από τις καιρικές συνθήκες.

Πέτρα²¹ μεγαλύτερης αντοχής, χρώματος γκρι, χρησιμοποιούσαν για κατώφλια, παραστάδες, υπέρθυρα και κίονες.

²¹ Η πέτρα αυτή συναντάτε κυρίως σε παλαιότερες κατασκευές στην Χώρα και στα Σκλαβιά και προερχόταν από την περιοχή των Ερυθρών στη Μ. Ασία.

A.4. ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ

A.4.1. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Το αρχοντικό βρίσκεται κατά κανόνα με την μία πλευρά στο δρόμο και η προέλευση στο εσωτερικό του γίνεται πάντα από την αυλή, ποτέ από τον δρόμο.

Η μεγαλόπρεπη αυλόθυρα εισόδου βρίσκεται ενσωματωμένη στην προς το δρόμο όψη του κτιρίου, αποτελώντας αναπόσπαστο στοιχείο της. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος ένταξης του στον άμεσο χώρο που το περιβάλλει και η διαμόρφωση του χώρου αυτού. Πλακοστρωμένος ή με βοτσαλωτά, δροσερός, σκεπασμένος με αιωνόβια δέντρα, αποτελεί τον υπαίθριο χώρο υποδοχής και καθημερινής ζωής, περίτεχνο και λειτουργικό μαζί. Κύρια στοιχεία του χώρου αυτού -της αυλής- είναι το μαγκανοπήγαδο, η στέρνα, η πύλη προς το περιβόλι και οπωσδήποτε η σκάλα.

Τα στοιχεία αυτά διατάσσονται γύρω από το αρχοντικό κάθε φορά με διαφορετική σύνθεση. Το κλιμακοστάσιο, με μνημειακό χαρακτήρα, έχει ποικίλα σχήματα στον υπαίθριο και ημιυπαίθριο χώρο, δένοντας το κτίριο με το άμεσο περιβάλλον του.

- Το πηγάδι

Η μοναδική πηγή νερού στο περιβόλι, που πολλές φορές έκριναν την αξία πολλών περιβολιών. Τοποθετημένο σε θέση περίοπτη και σε ειδικά διαμορφωμένο κυκλικό χώρο, βρίσκεται το πηγάδι με το μάγκανο. Όρυγμα μεγάλου βάθους, κυκλική διατομής και ορθογώνια υπέργεια κατασκευή που με τέσσερις ορθοστάτες συγκρατεί την ξύλινη ρόδα του μάγκανου με την αλυσιδωτή σειρά των κουβάδων.(Αναιρούση-Μυλωνάδης, 2001:σελ.31)

- Η στέρνα

Είναι η δεξαμενή η οποία δεχόταν το νερό που ανέβαζε ο μάγκανος που βρισκόταν σε μικρή απόσταση. Ήταν ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο πλευράς έως 10 μ. με χωρητικότητα ανάλογη με τις ανάγκες του κτήματος, από ισχυρή λιθοδομή και είχε από το μέσα μέρος επίχρισμα με «αστράκια». Στο έξω μέρος της λιθοδομής υπήρχε επένδυση με πελεκητή Θυμιανούσικη πέτρα και στα πλούσια αρχοντικά χρησιμοποιούσαν μάρμαρο σε διάφορους χρωματισμούς, όπως και στο πλαίσιο του πηγαδιού.

Στις τέσσερις γωνίες της στέρνας υψώνονταν πεσσοί ή κίονες, είτε

μαρμάρινα είτε από πελεκητή πέτρα, δίχρωμη, και σε αυτά στήριζαν πέργκολα για κληματαριές. Στη μέση της στέρνας τοποθετούσαν κολώνα πάνω στην οποία στήριζαν διάφορα ομοιώματα. Εκεί όμως που δινόταν ιδιαίτερη φροντίδα ήταν οι «γούρνες», μαρμάρινες ποτίστρες για τα ζώα διαστάσεων συνήθως 1,00 μ. * 0,60 μ. * 0,40μ. που υπήρχαν απαραίτητα στην πλησιέστερη προς το πηγάδι γωνία της στέρνας και δεχόταν πρώτα αυτές το νερό που ανέβαζε ο μάγκανος και που περνούσε από ειδικό σωλήνα και από εκεί, εσωτερικά του πεσσού, έπεφτε στη «γούρνα» από καλλιτεχνικά φτιαγμένα στόματα, που παρίσταναν κεφαλές λιονταριών και τίγρεων, όλες σκαλιστές σε μάρμαρο ή λίθινες.

Δίπλα στη στέρνα, συναντάμε μικρό καθιστικό μερικά σκαλιά πάνω από τη στάθμη της αυλής.

- Ο μάγκανος

Ο μάγκανος είναι το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα των περιβολιών του Κάμπου. Ο μάγκανος ήταν μια μεγάλη ρόδα από ξύλα τσικουδιάς και στο κέντρο υπήρχε ο άξονας, του οποίου οι δύο άκρες ακουμπούσαν στα «μαξιλάρια» που στηρίζονταν στα χείλια του πλαισίου του πηγαδιού²².

Τα μάγγανα τα φρόντιζαν έτσι ώστε να είναι καλοφτιαγμένα και καλοβαμμένα, με ζωηρά χρώματα, ενώ στο ημικύκλιο που υπήρχε ανάμεσα στην «άφκουλα» και το μάγγανο, ζωγράφιζαν συνήθως έναν ήλιο ακτινωτό και στις δε ακτίνες έδιναν διάφορα έντονα χρώματα.

- Οι αυλές

Τις αυλές τις έστρωναν ή με βότσαλο κοινό, ή με ψιλό ομοιόμορφο βότσαλο, άσπρο και μαύρο και με το μαύρο βότσαλο σχημάτιζαν διάφορες παραστάσεις.

Άλλες αυλές, σε περιορισμένο όμως αριθμό ήταν στρωμένες ολόκληρες με πελεκητή Θυμιανούσικη πέτρα, με πλάκες 1,00μ. * 0,50μ. και γύρω υπήρχε σειρά πάγκων από πέτρα.

Στις περισσότερες αυλές, θα βρούμε από κάτω άλλες δεξαμενές για βρόχινο νερό, τις «φουντάνας», που τις χρησιμοποιούσαν κυρίως για να

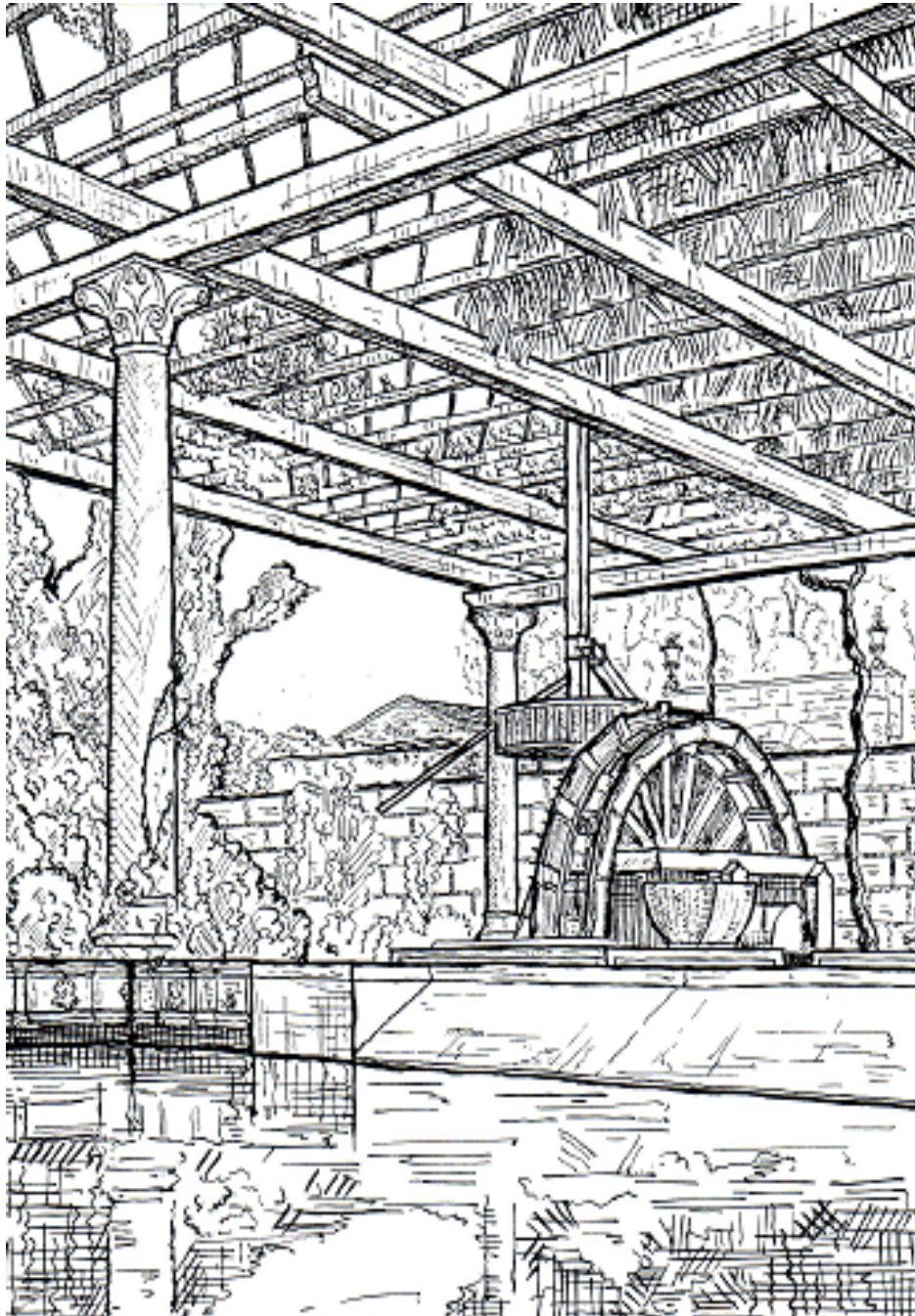
²² Παράλληλα στη ρόδα υπήρχε δεύτερη, και στο κολάρο που σχηματιζότανε ανάμεσα στις δύο ρόδες, περνούσε ο «λιπάς» διπλό συρματόσχοινο για να δένονται τα δοχεία. Στο πίσω μέρος, η πρώτη ρόδα που στηρίζονταν στους σταυρούς είχε μια σειρά δόντια για να πιάνει σε αυτά η «ανέμη» που δεν ήταν παρά δύο παράλληλες ρόδες συνδεδεμένες μεταξύ τους με ξύλινες ρίγες, αρκετά χοντρές και σε απόσταση 0,30μ.- 0,40μ. Ολόκληρο το σύστημα, στηρίζονταν σε χονδρό ξύλινο άξονα, που ξεκινούσε μοχλός για να ζεύεται το ζώο και να γυρίζει το μάγγανο.

Με το γύρισμα της «ανέμης», δινόταν η κίνηση στο μάγγανο. Το νερό από τα δοχεία έπεφτε σε μία «σκάφη» κατά μήκος της διαμέτρου του «μαγγάνου» την «άφκουλα» και από εκεί στο «γουρνάκι» όπου με «κιούγκια» πήλινα διοχετευόταν, στις «γούρνες», καθάριο και δροσερό.

πίνουν και για το πλύσιμο των ρούχων. Γύρω στην αυλή βρίσκονταν στάβλοι, κλειστοί και υπαίθριοι, κάτω από κληματαριές

- Οι πεσσοί

Σε στοές, προστώα και πέργκολες πάνω από στέρνες και μάγκανους, αναπτύσσεται ένας τρόπος διαμορφώσεως πεσσών και κιώνων, που μαρτυρεί ακόμα περισσότερο τις καλλιτεχνικές προθέσεις της εποχής. Οι πεσσοί είναι κτιστοί με εναλλασσόμενων χρωμάτων δόμους και απλά επίκρανα από κυμάτια.

Εικόνα 3. Από βιβλίο: Περρής Ζ Νίκος, 1972, Ο Κάμπος, Τόμοι ΙΙ, Χίος

A.4.2. Η ΠΥΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Στην είσοδο του περιβολιού υπάρχει συνήθως ένα θύρωμα που αποτελεί και το όριο μεταξύ δύο χώρων διαφορετικά διαμορφωμένων. Έχουμε ελεύθερη διάταξη στην αυλή, τυποποιημένη διάταξη δέντρων στο περιβόλι και ακόμη, περίτεχνο περιβάλλον στην αυλή, φυσικό περιβάλλον στο περιβόλι.

Πλακόστρωτα μονοπάτια διακλαδίζονται σε όλο το χώρο του περιβολιού. Συχνά δημιουργούνται αλέες με πεσσούς ή κιονοστοιχίες που στηρίζουν πέργκολες. (Αναιρούση - Μυλωνάδης, 2001: σελ.36)

- Τα τοιχογύρια

Πολλά τοιχογύρια, τουλάχιστον στην προς το δρόμο πλευρά, ήταν από πελεκημένη πέτρα, δίχρωμα, με καλλιτεχνικές εναλλαγές των χρωμάτων, ώστε να παρουσιάζεται ένα ωραίο σύνολο. Το βυζαντινό κτίσιμο²³ το βελτίωσαν και αντί κεραμίδας, χρησιμοποιούσαν μικρές στρογγυλές πέτρες στο υπέρυθρο χρώμα, με κύκλο και έτσι έδειχνε στο άσπρο του ασβέστη σαν ένα θαυμάσιο συμμετρικό μωσαϊκό. Υπήρχαν ακόμα και τοιχογύρια σοβαντισμένα με ξυστά. Στο επάνω μέρος του τοίχου τοποθετούσαν κορνίζα, ενώ στο κάτω μέρος τριγωνικό για να διώχνει τα νερά, από ασβέστη και σπασμένα γυαλιά, για λόγους ασφαλείας.

- Η αυλόπορτα²⁴

Είναι το πιο ζωντανό δείγμα της εποχής εκείνης, που διασώθηκε μέχρι σήμερα σε άρτια κατάσταση και σε μεγάλο αριθμό σφραγίζοντας την προσωπικότητα της κάθε ιδιοκτησίας και της κάθε οικογένειας.

Συνήθως βρίσκεται δίπλα στον κυρίως όγκο του αρχοντικού, οι διαστάσεις της και η κλίμακα της σε σχέση με τον άνθρωπο εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη. Οι εξώπορτες έχουν συνήθως τοξωτό υπέρθυρο, πλήρεις παραστάδες (με βάση και επίκρανο) δεξιά και αριστερά και ποικιλίες ανάγλυφες διακοσμήσεις.

Η κατασκευή της είναι αργολιθική (πάχους 60-70 εκατ.) με επένδυση λαξευτού πωρόλιθου. Σε νεότερες κατασκευές (μετά το 1750) διακρίνουμε στην επένδυση εναλλαγές χρωμάτων των σκούρου και ανοικτού στις στρώσεις. Οι θολίτες του μεγάλου τοξωτού υπέρθυρου συνήθως παρουσιάζουν χρωματικές εναλλαγές (σκούρο - ανοιχτό).

²³ Δηλαδή της τοποθέτησης μικρών κομματιών κεραμίδας λεπτής ανάμεσα στις πέτρες και εκεί που τις συγκολλούσαν με τον ασβέστη.

²⁴ Αναιρούση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα, 1992. *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της ακμής*, Αθήνα: Εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός (σελ.99-101)

Στο κλειδί τους βρίσκεται συχνά το ανάγλυφο οικόσημο της οικογένειας και τη χρονολογία κατασκευής ή επισκευής του. Τη στέψη της άρτια αυτής κατασκευής αποτελεί μεγάλο γείσο από τον ίδιο ντόπιο πωρόλιθο που συγκρατείται με τριγωνικής διατομής αντίβαρο. Η προεξοχή αυτή κλείνει την όλη αυστηρή κατασκευή και ολοκληρώνει τη μορφή. Δεξιά και αριστερά υπάρχουν πέτρινα πεζούλια για να διευκολύνουν το ανέβασμα στα ζώα (σκάρπες). Τα πεζούλια αυτά συνθέτονται πολύ ωραία με τα υπόλοιπα στοιχεία της αυλόπορτας και συμβάλλουν, ανάλογα με την περίπτωση, στη διαμόρφωση της υποδοχής. Συνηθισμένο στόλισμα της πόρτας ήταν και η τοποθέτηση γλαστρών στις δύο απάνω γωνίες, δεξιά και αριστερά του αετώματος, γλάστρες σκαλιστές σε πέτρα με πολύ τέχνη.

Οι πόρτες είχαν δίφυλλα ανοίγματα από ξύλο ισχυρό, επειδή δε είχαν αρκετό πλάτος και ύψος για να μην ανοίγει κάθε τόσο ολόκληρο το φύλλο, άνοιγαν στο ένα φύλλο μικρό πορτάκι, για να μπαινοβγαίνουν οι ίδιοι και άνοιγαν τα φύλλα για επισκέπτες ή και άλλες ανάγκες. Τα φύλλα της πόρτας τα περιποιούνταν εξαιρετικά. Τα στόλιζαν με μπρούτζινα μεγάλα καρφιά ή και με φύλλα μπρούτζου, όπως τις ισπανικές καστρόπορτες, πράγμα που εκτός από ομορφιά τους έδινε και ισχύ και τοποθετούσαν κομψά και κτυπητήρια, «πετούγιες» που να μπορεί να ανοίξει ο οποιοσδήποτε, αντί για κλειδαριές ή και κλειδαριές ανάλογες με την περίπτωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Β.1.ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Το οικόπεδο βρίσκεται στον Κάμπο της Χίου, στην βόρεια πλευρά του και έχει εμβαδόν 2.404,40 τ.μ. Έχει διαστάσεις πλευρών $AB=15,30$ μ., $ΒΓ=4,25$ μ., $ΓΔ=23,15$ μ., $ΔΕ=15,00$ μ., $ΕΖ=41,80$ μ., $ΖΗ=37,10$ μ., $ΗΘ=20,00$ μ., $ΘΑ=42,50$ μ. (Σχ. Α1).

Βόρεια και ανατολικά συνορεύει με την ιδιοκτησία Αντωνίου Χανδρή, και δυτικά με το Γηροκομείο της Χίου. Με την δημοτική οδό συνορεύει από την νότια πλευρά, όπου βρίσκεται και η πρόσοψη του οικοπέδου και αποτελεί το μόνο σημείο εισόδου.

Το κτίριο έχει διαστάσεις $19,90$ μ. * $24,45$ μ. και εμβαδόν $1.654,13$ τ.μ. Βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο του οικοπέδου και απέχει από το βόρειο όριο του $10,80$ μ., από το νότιο $7,10$ μ., από το δυτικό $19,00$ μ.και από το ανατολικό $18,00$ μ. Πρόκειται για διώροφο κτίριο με σοφίτα, συνολικού ύψους $11,45$ μ. Η κύρια χρήση του ήταν η κατοικία ενώ πρόσφατα φιλοξενούσε την μαγειρική σχολή της Χίου. Η είσοδος από τον κεντρικό δημοτικό δρόμο, γίνεται διαμέσου της αυλόθυρας και από εκεί διαμέσου της κλίμακας στον πρώτο όροφο.

Στοιχεία για του πρώτους ιδιοκτήτες ή κατασκευαστές του αρχοντικού δεν υπάρχουν. Πρώτοι γνωστοί ιδιοκτήτες ήταν οι Δημήτριος Ι. Σουρές και η σύζυγος του Μαρία Αλεξ. Δερερώνη, οι οποίοι ήταν για πολλά χρόνια ιδιοκτήτες γι' αυτό και το αρχοντικό είναι μέχρι σήμερα γνωστό ως «Σουρέδικο». Όσον αφορά την χρονολόγηση του κτίσματος, υπολογίζεται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δεν σώζεται όμως καμία επιγραφή και γενικά δεν υπάρχουν πηγές που να αναφέρουν την χρονολογία κατασκευής ή τις κατασκευαστικές φάσεις. Η μόνη γραπτή πηγή για να προσεγγίσουμε την χρονολογία είναι η βιογραφία²⁵ της Άννας Σουρέ, κόρης του Δημητρίου Σουρέ, που αναφέρει ότι γεννήθηκε το 1920 και πέρασε τα παιδικά της χρόνια στο «Σουρέδικο».

Ο επόμενος γνωστός αγοραστής ήταν το 1961 ο Ιωάννης Καστής. Το 1966 μεταπωλεί μεγάλο μέρος της έκτασης που αγόρασε στον Αντώνιο Χανδρή και κρατά το οικόπεδο στο οποίο βρίσκεται και το αρχοντικό,(Σχ.Α1). Το 1992 το «Σουρέδικο» περνά με γονική παροχή

²⁵ Σουρέ Άννα, 2002, *Σκίτσα Ζωής, Χίος*: εκδόσεις Άλφα Πί

στα χέρια του γιου του Ιωάννη Καστή, ο οποίος νοικιάζει το αρχοντικό και για αρκετά χρόνια φιλοξενεί εκεί η μαγειρική σχολή της Χίου. Τα δύο τελευταία χρόνια το κτήμα ανήκει στον Γεωργιαφέντη Θεοφάνη.

Κατασκευαστικά μπορούμε να κατατάξουμε το κτίριο σε τρεις τουλάχιστον φάσεις. Αρχικά κατασκευάστηκε ο κύριος κορμός του αρχοντικού, μεταγενέστερα υπήρχαν προσθήκες στην βορειοανατολική και στην νοτιοανατολική πλευρά του κτιρίου, δύο δωμάτια τετραγωνικής κάτοψης και ίδιου εμβαδού στο ισόγειο και στον όροφο του κτιρίου. Η αλλαγή της κάτοψης του αρχοντικού είχε σαν συνέπεια την ανακατασκευή της στέγης και την διαπλάτυνση του εξώστη στην σοφίτα του αρχοντικού.

Η τρίτη κατασκευαστική φάση είναι σε εξέλιξη αυτή την χρονική στιγμή στο αρχοντικό όπου γίνονται εργασίες ανακατασκευής και επαναχρησιμοποίησης του. Οι εργασίες βρίσκονται ακόμα σε αρχικό στάδιο και μέχρι στιγμής έχουν γίνει μετατροπές σε κάποια ανοίγματα (υπάρχουν παράθυρα και θύρες που σφραγίστηκαν με τούβλα και άλλα που κατασκευάστηκαν από την αρχή) καθώς και αφαίρεση όλου του σοβά εσωτερικά και εξωτερικά του κτιρίου.

Φωτογραφία 1 Νοτιοδυτική όψη από το δρόμο.

Φωτογραφία 2 Αυλόπορτα.

Φωτογραφία 3. Όψη από δρόμο.

Φωτογραφία 4

Φωτογραφία 5 Βορειοανατολική όψη

Φωτογραφία 6. Νοτιοδυτική όψη

Φωτογραφία 7. Πρόσοψη- Κεντρική είσοδος.

B.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ (Σχ. A1):

Το κτίριο περιβάλλεται από λίθινους τοίχους περίφραξης, ύψους περίπου ενός μέτρου, που φέρουν μεταλλικό κιγκλίδωμα πράσινου χρώματος (φωτ.1). Η αυλόπορτα αποτελείται από τρεις κολώνες κατασκευασμένες από Θυμιανούσιχη πέτρα (φωτ.2,3), με πέτρινη επίστεψη και κεραμικές γλάστρες στην κορυφή (φωτ.4). Ανάμεσα στις τρεις κολώνες υπάρχουν δύο ανοίγματα. Το ένα είναι ενός μέτρου με μεταλλική καγκελόπορτα, ενώ το άλλο έχει διπλή καγκελόπορτα ανοίγματος 2,20 μ.

Στην ανατολική πλευρά του οικοπέδου μας έχει υψομετρική διαφορά -0,20 μ. Σε απόσταση 15,00 μ. από το ανατολικό όριο υπάρχει και δεύτερη λίθινη περίφραξη με μικρή κλίμακα (4 πατημάτων) που ενώνει τα δύο τμήματα του οικοπέδου. Η περίφραξη αυτή υπάρχει πιθανόν από τα αρχικά σύνορα του οικοπέδου, που αργότερα διευρύνθηκαν (φωτ.5).

Στο βορειοδυτικό τμήμα υπάρχει κτίσμα διαστάσεων 12,40 * 6,70 μ., που πιθανότατα να χρησιμοποιούνταν ως αποθήκες.

B.3. ΙΣΟΓΕΙΟ (Σχ. A2):

Το ισόγειο έχει εμβαδόν 367,19 τ.μ., και καθαρό ύψος 3,05 μ. Η νότια όψη του ισογείου που είναι και η πρόσοψη του (φωτ.7), βλέποντας από αριστερά προς τα δεξιά έχει μια δίφυλλη ξύλινη πόρτα (φωτ.8), ένα

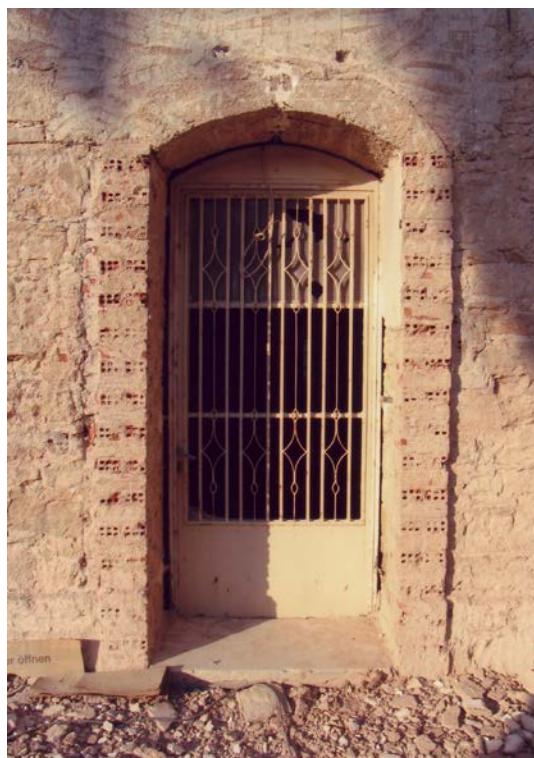
παράθυρο (φωτ.9), την κεντρική (φωτ.11) και μια άλλη μονόφυλλη ξύλινη πόρτα στο κομμάτι της προσθήκης. Η ανατολική όψη (φωτ.11) έχει πέντε παράθυρα και μία πόρτα ενώ η δυτική όψη (φωτ.12) αποτελείται από έξι ανοίγματα εκ των οποίων μία δίφυλλη πόρτα και από τέσσερα μεγάλα παράθυρα που τα δύο έχουν ύψος ποδιάς 0,50 μ. και τα άλλα δύο 0,70 μ., καθώς και ένα μικρό παράθυρο με ποδιά 1,08 μ. (φωτ.13). Η πίσω όψη που βρίσκεται βόρεια και έχει τρία παράθυρα και μία πόρτα σε ασύμμετρες θέσεις. Τα ανοίγματα βρίσκονται σε συμμετρικές θέσεις.

Στο ισόγειο κυριαρχούν τα μεγάλα ανοίγματα. Η κύρια είσοδος στο κτίριο γίνεται από την νότια πλευρά του, όπου βρίσκεται και η είσοδος του οικοπέδου (φωτ.7). Με την είσοδο μας στο ισόγειο συναντάμε ένα μικρό προθάλαμο. Ένας διάδρομος υπάρχει μπροστά από τον προθάλαμο και έχει μήκος περίπου 13,00 μέτρα (φωτ.15,16), με τρεις τοξωτές καμάρες στο μήκος του και άλλες τέσσερις δεξιά και αριστερά από αυτόν που οδηγούν στα δύο από τα τρία μεγάλα δωμάτια που υπάρχουν ανατολικά και δυτικά του κτιρίου(φωτ.17,18). Το τρίτο μεγάλο δωμάτιο βρίσκεται βόρεια στο τέλος του διαδρόμου και ενώνεται με αυτόν με την μία από τις τρεις καμάρες (φωτ.19). Στο ισόγειο υπάρχουν άλλα πέντε μικρότερα δωμάτια. Τα δύο από αυτά, το

βορειοανατολικό και το νοτιοανατολικό, είναι τμήματα της προσθήκης. Στα τρία μεγάλα δωμάτια και στον κεντρικό διάδρομο, το ταβάνι είναι κατασκευασμένο από μικρά επαναλαμβανόμενα τόξα (φωτ. 17, 18).

Φωτογραφία 8. Εξωτερική πόρτα ισογείου Ν.Δ.

Φωτογραφία 10. Εξωτερική πόρτα ισογείου, πρόσψη.

Φωτογραφία 9. Δυτική όψη σκάλας.

Φωτογραφία 11. Νοτιοανατολική όψη από το δρόμο.

Φωτογραφία 12. Νοτιοδυτική όψη από αυλή.

Φωτογραφία 13.Βορειοδυτική όψη. Πρίν γίνει η αφαίρεση όλου του επιχρίσματος.

Φωτογραφία 14.Βορειοανατολική όψη.

Φωτογραφία 1 5. Κεντρικός διάδρομος ισογείου-Βόρεια πλευρά.

Φωτογραφία 1 6.Κεντρικός διάδρομος ισογείου-Νότια πλευρά.

**Φωτογραφία 17. Άποψη από δωμάτιο
ισογείου στην ανατολική πλευρά.**

**Φωτογραφία 18. Άποψη από δωμάτιο που
βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του ισογείου.**

**Φωτογραφία 19. Άποψη από δωμάτιο
στο δυτικό τμήμα του ισογείου.**

B.4. ΟΡΟΦΟΣ (Σχ.Α3):

Ο όροφος έχει εμβαδόν 355,46 τ.μ., και καθαρό ύψος 3,80 μ. Η είσοδος του ορόφου γίνεται διαμέσου της εξωτερικής κλίμακας, που οδηγεί στον εξώστη ο οποίος από την νότια όψη του έχει κιγκλίδωμα (φωτ.20,21).

Η νότια όψη και πρόσοψη του αρχοντικού (φωτ.22,23), αποτελείται από πέντε παράθυρα και την κεντρική είσοδο. Ανατολικά έχουμε τέσσερα παράθυρα σε συμμετρικές θέσεις και στις δύο προσθήκες. Βόρεια στην πίσω όψη, έχει πέντε παράθυρα σε άνισες αποστάσεις (φωτ.14), δυτικά (φωτ.12,13) πέντε παράθυρα και βλέποντας προς τα αριστερά τρεις μικρές πολεμίστρες που έχουν μαρμάρινες ποδιές, πρέκια και παραστάδες και φέρουν τόξα από τούβλα (φωτ.24). Σχεδόν όλα τα ανοίγματα χαρακτηρίζονται από συμμετρία.

Φωτογραφία 20. Δυτική όψη σκάλας.

Η γενική μορφή του ορόφου είναι ίδια με του ισογείου, μόνο που εδώ αποτελείται από μικρότερα δωμάτια. Υπάρχουν εννιά δωμάτια και δύο διάδρομοι, εκ των οποίων ο ένας είναι ο κεντρικός μεγάλος διάδρομος της εισόδου που είναι ίδιος με τον διάδρομο του ισογείου. Πριν από το διάδρομο μπαίνοντας από την κεντρική είσοδο συναντάμε προθάλαμο που διαμέσου τετράφυλλης ξύλινης πόρτας μπαίνεις στον διάδρομο (φωτ.25). Ο άλλος διάδρομος είναι μικρότερος και οδηγεί σε έναν προθάλαμο που υπάρχει η σκάλα για την σοφίτα. Στον όροφο όλοι οι ενδιάμεσοι τοίχοι είναι ξύλινοι, εκτός των δύο δωματίων που αποτελούν τμήματα της προσθήκης. Όπως συνηθίζεται στα αρχοντικά του Κάμπου, τα περισσότερα δωμάτια μεταξύ τους ενώνονται με πόρτες οι οποίες οδηγούν κατευθείαν από το ένα δωμάτιο στο άλλο και όχι διαμέσου διαδρόμου. Στην βόρεια και την ανατολική πλευρά υπάρχουν τα δύο τζάκια του αρχοντικού.

**Φωτογραφία 21. Άποψη της πρόσοψης.
Φωτογραφία 22. Τετράφυλλη θύρα κεντρικής εισόδου.**

Φωτογραφία 23 .Πρόσοψη από τον δρόμο.

Φωτογραφία 24.

Φωτογραφία 25. Κεντρική Θύρα ορόφου.

B.5. ΣΟΦΙΤΑ (Σχ.Α4):

Η σοφίτα έχει συνολικό εμβαδόν 331,48 τ.μ. και ύψος που κυμαίνεται εξαιτίας της στέγης από 0,60 έως 2,60 μ.

Η είσοδος γίνεται από την σκάλα (φωτ.26) και οδηγεί διαμέσου ενός μεγάλου διαδρόμου σε δύο μακρόστενα δωμάτια 5 μ. * 12 μ. περίπου. Περιμετρικά των δωματίων και της σκάλας υπάρχει διάδρομος με καθαρό ύψος 1,40 μ. στο υψηλότερο σημείο του. Τα δύο δωμάτια στην νότια πλευρά τους έχουν ένα παράθυρο το καθένα (φωτ.23), πάνω από την κεντρική είσοδο του ορόφου, τα οποία βλέπουν στον εξώστη.

Φωτογραφία 26.Ξύλινη σκάλα που οδηγεί στην σοφίτα.

B.6. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Φέρων οργανισμός:

Ο φέρων οργανισμός του κτιρίου (Σχ.Α2-Α3-Α4) αποτελείται από περιμετρική λιθοδομή 0,60 μ. πάχους, για το παλιό κτίσμα. Όσον αφορά την επέκταση είναι μικρότερου πάχους 0,50 μ. από τούβλα (φωτ.52) και τοποθετείται σε υποχώρηση αφήνοντας το παλιό περίγραμμα να προβάλλεται. Στις γωνίες που σχηματίζουν οι προσθήκες του κτιρίου οι κολώνες είναι από Θυμιανούσικη πέτρα(φωτ.27). Στο ισόγειο όλοι οι εσωτερικοί τοίχοι είναι λιθοδομές και κυμαίνονται από 0,30-0,50 μ.

Στον όροφο και στην σοφίτα, εκτός από τους εξωτερικούς τοίχους που είναι 0,60 μ. , δεν υπάρχουν λίθινοι εσωτερικοί τοίχοι.

Οι πλάκες ισογείου και ορόφου αποτελούνται από οπλισμένο σκυρόδεμα και πακτώνονται περιμετρικά στην φέρουσα τοιχοποιία. Το ίδιο και οι δύο εξώστες του κτιρίου είναι κατασκευασμένοι από οπλισμένο σκυρόδεμα. Η κάτω επιφάνεια της πλάκας του ορόφου είναι επενδυμένη με τσιμέντο και οπτόπλινθους σε σχήμα επαναλαμβανόμενων τόξων. Στις πλάκες του ισογείου και του ορόφου δεν υπάρχει επένδυση στα δάπεδα.

Φωτογραφία 27.Θυμιανούσικη πέτρα.

Θεμέλια:

Το βάθος της θεμελίωσης του κτιρίου δεν είναι εμφανές και δεν γνωρίζουμε τον τρόπο κατασκευής του.

Λιθοδομή:

Η λιθοδομή μας αποτελείται από μικρούς και μεγάλους λίθους κατεργασμένους και τούβλα. Τα ανοίγματα ενισχύονται στο σύνολο τους με ανακουφιστικά τόξα, πάνω από τα πρέκια.(φωτ.28)

Ξυλόπηχτοι τοίχοι:

Στον όροφο και την σοφίτα οι ενδιάμεσοι διαχωριστικοί τοίχοι, αποτελούνται από ξύλινα φέροντα στοιχεία. Πλέον στο αρχοντικό δεν υπάρχουν ξύλινοι τοίχοι παρά μόνο οι ορθοστάτες και τα χιαστί ξύλα που συνδέουν και συγκρατούν τους ορθοστάτες. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τις ακριβείς διατομές, διαστάσεις και είδος των εσωτερικών τοίχων (φωτ.29,30).

Τόξα:

Τα ανοίγματα ενισχύονται στο σύνολο τους, πάνω από τα πρέκια με ανακουφιστικά τόξα, με πέτρα και τούβλο. Ανάμεσα στα τόξα και τα πρέκια υπάρχουν λίθινοι θολίτες.

Τα δύο μικρού ανοίγματος παράθυρα που βρίσκονται στην νότια όψη στον πρώτο όροφο, έχουν τριγωνική επίστεψη από διάτρητα τούβλα (φωτ.31).

Φωτογραφία 28. Ανοίγματα στο ισόγειο.

**Φωτογραφία 29. Διαχωριστικοί τοίχοι δωματίων του ορόφου.
Ότι υπάρχει μετά τις επισκευές.**

Φωτογραφία 30

Φωτογραφία 31. Νότια όψη. Είναι εμφανής η τριγωνική επίστεψη και η παραστάδες που συνεχίζουν ως το ύψος της πλάκας.

Φωτογραφία 32. Κυγκλιδώματα στον κεντρικό εξώστη.

Εξώστες:

Ο εξώστης του κτιρίου βρίσκεται στην νότια όψη, στην κύρια είσοδο του ορόφου. Έχει διαστάσεις περίπου 3,50 μ. * 2,00 μ. και από

τις δύο πλευρές του υπάρχει λιθοδομή. Φέρει κιγκλίδωμα μόνο στην πρόσοψη του (φωτ.32). Υπάρχει και δεύτερος εξώστης, στην σοφίτα, πάνω ακριβώς από τον κεντρικό είναι όμως μεγαλύτερων διαστάσεων και δεν είναι δυνατή η πρόσβαση σε αυτόν γιατί με την σοφίτα επικοινωνεί με δύο παράθυρα(φωτ.7,20,21).

Στέγη

Τα ζευκτά της στέγης αποτελούνται από αμείβοντες, ορθοστάτες, αντηρίδες και ελκυστήρες. Στον ελκυστήρα ακουμπά ο ορθοστάτης, που συνδέεται με τους δύο αμείβοντες και από τον ορθοστάτη ξεκινούν οι αντηρίδες και καταλήγουν στους αμείβοντες. Στην απόληξη των ορθοστατών εδράζονται οι τρεις κορφιάδες. Από τον πρώτο και τον τελευταίο ορθοστάτη ξεκινούν οι μαχιάδες, τρεις στο σύνολο τους και από την ένωση των δύο κορφιάδων στην νοτιοδυτική πλευρά έχουμε έναν ντερέ. Πάνω στους αμείβοντες και τους μαχιάδες πατούν οι επιτεγίδες και πάνω σε αυτές το πέτσωμα. Η επικάλυψη της στέγης γίνεται με γαλλικά κεραμίδια (φωτ.33,38).

Φωτογραφία 33-36

Φωτογραφία 38.

Καπνοδόχος:

Υπάρχουν δύο αναμορφωμένοι καπνοδόχοι στις θέσεις των αρχικών, στην βόρεια και νότια πλευρά.

Πάτωμα :

Υπάρχει μόνο στην σοφίτα και είναι πάχους 0,25 μ.

Τζάκια:

Τα δύο τζάκια είναι μεταλλικά φέρουν μεταλλικό πλαίσιο και κεραμική επένδυση (φωτ.39). Στο μεταλλικό πλαίσιο υπάρχουν σκαλιστά άνθη και γεωμετρικά σχήματα. Γύρω από τα τζάκια υπάρχει μαρμάρινη επένδυση (φωτ.40).

Το ένα από τα δύο τζάκια, αυτό που βρίσκεται στην βόρεια όψη, φέρει την επιγραφή: « THE SANDRINGHAM »²⁶ (φωτ.41).

Φωτογραφία 40

²⁶ Το Sandringham είναι παλάτι στην Μεγάλη Βρετανία, που έχει φιλοξενήσει τέσσερις γενιές Άγγλων μοναρχών. Το κτίριο χτίστηκε το 1870 από τον Πρίγκιπα της Ουαλίας και αργότερα από τον Εδουάρδο τον VII. Φημίζεται για τα σπάνια κεραμικά του και της αντίκες του.

Φωτογραφία 39

Φωτογραφία 41

Κλίμακα:

Η κεντρική κλίμακα της εισόδου που οδηγεί από το επίπεδο της αυλής στον πρώτο όροφο του κτιρίου αποτελούνταν από λίθινα σκαλοπάτια (φωτ.20,21). Έχει μαρμάρινη επένδυση και μαρμάρινα τα δύο κολωνάκια στην αρχή της που στηρίζουν τα κιγκλιδώματα (φωτ.42,43).

Φωτογραφία 42

Φωτογραφία 43

Ξύλινη κλίμακα:

Βρίσκεται βορειοδυτικά του κτιρίου και συνδέει τον πρώτο όροφο με την σοφίτα αποτελείται από ξύλινα ρίχτια, πατήματα και κάγκελα.

Στοιχεία όψεων:

Η επίστεψη της στέγης γίνεται με περιμετρικό γείσο που φέρει στο τελείωμα του γαλλικό κεραμίδι (φωτ.44), πάνω από αυτό και λίγο προς τα μέσα υπάρχει το στηθαίο. Μέσα από το στηθαίο υπάρχουν οι καπνοδόχοι και τα διακοσμητικά πυργάκια, στην ανατολική και την δυτική πλευρά, ίδιου ύψους και διατομής δύο σε κάθε όψη (φωτ.12).

Σε μερικά σημεία του κτιρίου όπως στις γωνίες και τους παραστάδες ανοιγμάτων υπάρχουν επίκρανα. Ο διάκοσμος των όψεων είναι εν γένει κατασκευασμένος από τραβηχτά επιχρίσματα από ασβεστοκονίαμα. Μεταξύ του ισογείου και του ορόφου διακρίνουμε μαρμάρινη προεξοχή, η οποία «τρέχει» περιμετρικά του κτιρίου (φωτ.45)

Φωτογραφία 44. Επίστεψη στέγης.

Φωτογραφία 45.Βόρεια όψη.

Ανοίγματα:

Στην πλειοψηφία τους είναι τύπου πλαισίου, με ανακουφιστικά τόξα, διαθέτουν ιδιαίτερη επεξεργασία, καθώς αποτελούν τα κύρια διακοσμητικά στοιχεία της όψης. Όλα τα παράθυρα διαμορφώνονται από λίθινο πλαίσιο εξωτερικά και εσωτερικά από απλή λιθοδομή ή τούβλα (φωτ.28).

Στο ισόγειο το πρέκι είναι συνήθως τοξωτό με μεγάλο επιμήκη λίθο, το ίδιο και η ποδιά και οι παραστάδες. Πάνω από το πρέκι υπάρχει σειρά από τούβλα που σχηματίζουν ένα δεύτερο τόξο (φωτ.46). Στο ισόγειο εξωτερικά όλα τα παράθυρα είναι σφραγισμένα με κάγκελα (φωτ.47,48)

Στον όροφο η ποδιά των παραθύρων είναι από τούβλα και φέρει λεπτή επένδυση μαρμάρου. Το πρέκι είναι από οπλισμένο σκυρόδεμα και δημιουργεί τόξο πάνω από αυτό, οι παραστάδες είναι και αυτοί από τούβλα τα οποία συνεχίζονται κατακόρυφα ως το ύψος της πλάκας του ισόγειου, πιθανόν για λόγους αντιστήριξης (φωτ.49). Εσωτερικά κάτω από την ποδιά υπάρχουν σιδερένιοι δοκοί κατακόρυφοι και χιαστί, που πιθανόν θα λειτουργούν ως σύστημα ενίσχυσης των ανοιγμάτων (φωτ.50,51)

Γύρω από τα παράθυρα του ορόφου διαμορφώνεται ισόπαχο επιχρισμένο πλαίσιο (κορνίζα)(φωτ.45).

Φωτογραφία 47. Δυτική όψη.

Φωτογραφία 46. Παράθυρα ισογείου.

Φωτογραφία 48. Παράθυρα ισογείου.

Φωτογραφία 49. Παράθυρα ορόφου εξωτερικά.

Φωτογραφία 51. Παράθυρα ορόφου εσωτερικά.

Κλειδιά:

Περιμετρικά το κτίριο μας έχει κλειδιά σε συμμετρικές θέσεις, όπου όμως τα γωνιακά είναι μεγαλύτερα από τα κεντρικά. Τα κλειδιά είναι ορατά σε όλο το κτίριο εξαιτίας της έλλειψης επιχρισμάτων (φωτ.12,13).

Επιχρίσματα:

Όλες οι επιφάνειες των τοίχων εσωτερικά και εξωτερικά ήταν επιχρισμένες. Τα επιχρίσματα ήταν από πατητό ασβεστοκονίαμα.

Τώρα με τις εργασίες που γίνονται στο κτίριο έχει αφαιρεθεί όλο το επίχρισμα (φωτ.13,40).

Αρμολογήματα:

Οι αρμοί είναι από ασβεστοκονίαμα, όπου καλύπτει μεγάλο μέρος των λίθων και τον τούβλων ώστε να εξομαλύνουν την επιφάνεια της λιθοδομής.

Περιβάλλον χώρος:

Οι τοίχοι περιφραξης είναι από λιθοδομή, περίπου ένα μέτρο και φέρουν μεταλλικό κιγκλίδωμα.

Φωτογραφία 50

Β.7.ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ²⁷

Το κτίριο έχει μείνει ανενεργό για κάποια χρόνια, γι' αυτό και παρουσιάζει κάποια σημάδια εγκατάλειψης.

Δεν φαίνεται όμως να αντιμετωπίζει σοβαρά δομικά προβλήματα. Πρόκειται κυρίως για μικρές ρωγμές, εξαιτίας χαλάρωση της δομής των λίθων που προκλήθηκε από την γήρανση των υλικών και την έκθεση τους στις περιβαλλοντικές συνθήκες. Η αντιμετώπιση τους όμως κρίνεται αναγκαία και άμεση, προς αποφυγή της επιδείνωσης τους με την πάροδο του χρόνου.

Για τα θεμέλια δεν μπορούμε να έχουμε εικόνα σε τι κατάσταση βρίσκονται, η συνολική κατάσταση του κτιρίου δεν μαρτυρά καθίζηση ή μετατόπιση των θεμελίων. Ίσως το μόνο πρόβλημα να είναι η υγρασία, καθώς όλη η περιοχή χαρακτηρίζεται από αυτήν. Στα κομμάτια των εξωτερικών τοίχων που υπάρχει ακόμα επίχρισμα, παρατηρούμε ίχνη υγρασίας και βλάστησης.

Στις κατακόρυφες φέρουσες λιθοδομές, δεν παρατηρούμε σοβαρές βλάβες ή τυχόν αποκλίσεις από την κατακόρυφο. Οι εσωτερικές τοιχοποιίες βρίσκονται σε καλή κατάσταση ενώ στον όροφο οι ξύλινοι εσωτερικοί τοίχοι έχουν αφαιρεθεί πιθανόν από τις επεμβάσεις που γίνονται στο κτίριο, αυτή την χρονική περίοδο.

Τα πιο σοβαρά οικοδομικά προβλήματα που παρουσιάζει το κτίριο, είναι στα επί μέρους αρχιτεκτονικά του στοιχεία. Τα προβλήματα αυτού του είδους οφείλονται κυρίως στην εισχώρηση της υγρασίας και στην έκθεση των οικοδομικών στοιχείων στις καιρικές συνθήκες, οι οποίες σε συνδυασμό με την έλλειψη συντήρησης, οδήγησαν την κατασκευή στην σημερινή της κατάσταση.

Ρωγμές παρατηρούμε σε διάφορα σημεία της επιφάνειας της τοιχοποιίας είναι περιορισμένης έκτασης και αφορούν κυρίως διάνοιξη των αρμών. Παρατηρούμε επίσης γενικότερες φθορές στους λίθους των εξωτερικών όψεων και σημαντικές αλλοίωσης και καταστροφές των διακοσμητικών στοιχείων (κορνίζες –πρέκια κ.τ.λ.), οι οποίες όμως επηρεάζουν περισσότερο το αισθητικό μέρος παρά το δομικό. Εξαιτίας της σύστασης της Θυμιανούσικης πέτρας, οι λίθοι είναι ευάλωτοι στα καιρικά φαινόμενα και αποσαθρώνονται εύκολα χάνοντας το σχήμα τους (φωτ.27). Μορφολογικές αλλοιώσεις έχουν γίνει επίσης σε περιοχές εκείνης της τοιχοποιίας, στις οποίες έχουν γίνει απόπειρες επισκευής οι οποίες ξεχωρίζουν από την χρήση αλάξευτων και τυχαίου μεγέθους λίθων.

Τα λίθινα πλαίσια των ανοιγμάτων παρουσιάζουν κυρίως αισθητικά προβλήματα, καθώς όντας εκτεθειμένα στις καιρικές

27 Ελένη Γεωργούλη, *Αποτύπωση και πρόταση αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίησης Πύργου « Negroronte ».*

Ε.Μ.Π. -Τμήμα Αρχιτεκτόνων- Τομέας Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Σπουδαστήριο Αρχιτεκτονικών συνθέσεων, 2001, *Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την προστασία και ανάδειξη του παραδοσιακού οικισμού της Αμφίκλειας- πρόταση επανάχρησης οικίας Σκλαβούνου*, Τεχνική περιγραφή. Αθήνα.

συνθήκες, παρουσιάζουν εκτεταμένες αποφλοιώσεις και ρηγματώσεις χάνοντας το σχήμα τους (φωτ.8). Πολλά από τα εξωτερικά ανοίγματα χρειάζονται αντικατάσταση εξαιτίας της οξειδωσης των μεταλλικών στοιχείων τους.

Τα κουφώματα του κτιρίου δεν είναι σε πολύ καλή κατάσταση. Τα ανοιγόμενα φύλλα που διατηρούνται, έχουν παραμορφωθεί ή «ανοίξει» σε πολλά σημεία, από την σήψη λόγω υγρασίας, την οξειδωση των σιδερένιων καρφιών και των μεντεσέδων (φωτ.30).Μόνο εσωτερικά κάποιες από τις ξύλινες πόρτες είναι σε καλή κατάσταση (φωτ52).

Το ξύλινο δάπεδο στον χώρο τη σοφίτας διατηρείται σε σχετικά καλή κατάσταση. Σε μέτρια κατάσταση βρίσκεται η ξύλινη κλίμακα που οδηγεί από τον όροφο στον εξώστη, ενώ σε αρκετά καλή κατάσταση βρίσκεται η κεντρική κλίμακα του αρχοντικού.

Επιχρίσματα εσωτερικά του κτιρίου δεν υπάρχουν πλέον εξωτερικά όσα από αυτά έχουν μείνει ακόμα παρουσιάζουν εκτεταμένες ρηγματώσεις και αποκολλήσεις, καθώς και αλλοίωση της επιφάνειάς τους από λεκέδες.

Προβλήματα εξαιτίας της οξειδωσης του οπλισμένου σκυροδέματος επίσης παρουσιάζονται σε τμήματα των δοκαριών και των υποστυλωμάτων που υπάρχουν στις δύο προσθήκες και στον εξώστη (φωτ.7)

Σε πολύ καλή κατάσταση βρίσκεται η στέγη όπως και τα δύο τζάκια του αρχοντικού.

Στον περιβάλλοντα χώρο του τα κιγκλιδώματα τις περιφραξης καθώς και οι τοίχοι είναι σε μέτρια κατάσταση. Έχουν υποστεί μικρορωγμές από την ανάπτυξη φυτών (φωτ.53)

Φωτογραφία 52. Βόρεια όψη.

Φωτογραφία 53. Όψη από το δρόμο.

Φωτογραφία 54. Αυλόπορτα.

Φωτογραφία 55. Δυτική όψη από την αυλή.

Φωτογραφία 57. Πρόσοψη.

Φωτογραφία 58 Εσωτερική θύρα ορόφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η πρόταση μας για την λειτουργική αποκατάσταση του αρχοντικού είναι η δημιουργία στο ισόγειο εστιατορίου και στον όροφο και την σοφίτα, ξενοδοχείο κλασσικού τύπου 2* σύμφωνα με το ΦΕΚ 43/7 Μαρτίου 2002.

Το εστιατόριο και το ξενοδοχείο θα λειτουργούν ενιαία. Ενώ παράλληλα το εστιατόριο θα μπορεί να λειτουργεί και σαν ανεξάρτητος χώρος.

Γ.1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΧΡΗΣΗΣ:

- Έλλειψη ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και εστιατορίων στην συγκεκριμένη περιοχή.
- Ευκολία στην προσπέλαση. Αφού το αρχοντικό μας βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την πόλη της Χίου, το λιμάνι και το αεροδρόμιο και είναι στην κεντρική επαρχιακή οδό Κάμπου-Αεροδρομίου.

Γ.2. ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ²⁸:

- Επανεένταξη του κτιρίου στο ενεργό δυναμικό της περιοχής του Κάμπου και ανάδειξη του ώστε ν' αποτελέσει πόλο έλξης πολιτιστικού τουρισμού.
- Η ανάδειξη της υποβαθμισμένης ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας τους.
- Διατήρηση του κτιρίου, της φυσιογνωμίας και της ιστορικότητας του.
- Πλήρης λειτουργική αξιοποίηση του, διατηρώντας παράλληλα τον αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα.
- Τουριστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

²⁸ Ελένη Γεωργούλη, *Αποτύπωση και πρόταση αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίησης Πύργου « Negroronte »*.

Ε.Μ.Π. -Τμήμα Αρχιτεκτόνων- Τομέας Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Σπουδαστήριο Αρχιτεκτονικών συνθέσεων, 2001, *Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την προστασία και ανάδειξη του παραδοσιακού οικισμού της Αμφίκλειας- πρόταση επανάχρησης οικίας Σκλαβούνου*, Τεχνική περιγραφή. Αθήνα.

- Η αισθητική αναβάθμιση του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου του.
- Αντιμετώπιση δομικών προβλημάτων, προκειμένου να σταματήσουν οι όποιες φθορές.
- Αποκατάσταση ζημιών επισφαλών για το κτίριο.
- Διάσωση σημαντικών τμημάτων που κινδυνεύουν έμμεσα.

Για την επίτευξη των στόχων η προτεινόμενη επέμβαση επιδιώκει τη συντήρηση και αποκατάσταση του αρχοντικού και οφείλει να ακολουθεί κάποιες αρχές, έτσι ώστε να συμβάλει ουσιαστικά στην διάσωση και ανάδειξη του αρχοντικού.

Βασικές αρχές της επέμβασης:

- Η διατήρηση της αυθεντικότητας του κτιρίου μέσω της διατηρήσεως και συντηρήσεως κατά το δυνατόν περισσότερων από τα αυθεντικά στοιχεία.
- Η χρήση, όπου αυτή είναι δυνατή, των παραδοσιακών υλικών και τρόπων δομής, βελτιωμένων εάν αυτό θεωρείτε απαραίτητο.
- Η κατά το δυνατόν αναστρεψιμότητα των επεμβάσεων.
- Η συμβατότητα με την ήδη υπάρχουσα κατασκευή.
- Η μη αλλοίωση της μορφολογίας.
- Η ποιοτική αναβάθμιση των χώρων.

Γ.3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ

• Ξενοδοχείο (Σχ.Α13)

Όπως αναφέραμε το ξενοδοχείο θα βρίσκεται στον όροφο και την σοφίτα. Θα μπορεί να δεχθεί έως 27 άτομα και έχει δημιουργηθεί ώστε να μπορεί να φιλοξενεί και άτομα με μειωμένη κινητικότητα. Όλα τα δωμάτια και οι χώροι υγιεινής έχουν διαμορφωθεί με βάση τις ελάχιστες διαστάσεις των προδιαγραφών. Όλα τα δωμάτια του ξενοδοχείου προσφέρουν άμεση θέα στο περιβόλι.

Οι χώροι υποδοχής βρίσκονται στο ισόγειο του αρχοντικού και δεν επικοινωνούν εσωτερικά με τα δωμάτια. Η είσοδος στο ξενοδοχείο γίνεται από την εξωτερική κεντρική κλίμακα. Τα δωμάτια είναι δίκλινα, εκτός του ενός που είναι μονόκλινο.

Ο πρώτος όροφος αποτελείται από 8 δωμάτια, εμβαδού από 15,83 τ.μ. έως 26,19 τ.μ. Τα δωμάτια διαθέτουν διπλό κρεβάτι, ντουλάπα, πολυθρόνα και γραφείο, ενώ στο δωμάτιο 4 υπάρχει και το ένα από τα δύο τζάκια του αρχοντικού. Τα μπάνια των δωματίων έχουν ντουζιέρα

και άλλα μπανιέρες για να εξυπηρετούν άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως αναφέρουν οι προδιαγραφές.

Στο τέλος του κεντρικού διαδρόμου υπάρχουν οι κοινόχρηστοι χώροι που βρίσκονται σε άμεση επικοινωνία με τον ανελκυστήρα, που οδηγεί από το ισόγειο στον όροφο του ξενοδοχείου και τη σκάλα που επικοινωνεί με την σοφίτα.

Οι κοινόχρηστοι χώροι του ορόφου διαθέτουν χώρους υγιεινής για το κοινό, έναν για άνδρες και έναν για γυναίκες, με κοινή είσοδο και προθάλαμο. Ακόμα υπάρχουν τρία σαλόνια που χρησιμοποιούνται ως καθιστικά αλλά και ως χώροι αναμονής όπου ανάμεσα τους βρίσκεται το δεύτερο τζάκι.

Η κατακόρυφη επικοινωνία του ορόφου και της σοφίτας γίνεται μόνο μέσω μίας ξύλινης κλίμακας. Στην σοφίτα βρίσκονται 6 δωμάτια, εμβαδού που κυμαίνεται από 17,25 τ.μ. έως 30,78 τ.μ., πλυντήρια, στεγνωτήρια, και αποθηκευτικοί χώροι του ξενοδοχείου σε άμεση επικοινωνία με την κεντρική λινοθήκη.

Για τα δωμάτια της σοφίτας χρειάστηκε να κατασκευάσουμε παράθυρα στην στέγη για περισσότερο φυσικό φως. Τα δύο από τα δωμάτια βρίσκονται διπλά στον εξώστη και συνδέονται διαμέσου ενός παραθύρου.

- **Εστιατόριο (Σχ.Α14,Α15)**

Η είσοδος στο εστιατόριο γίνεται από την πρόσοψη του αρχοντικού. Από την κεντρική πόρτα που βρίσκεται κάτω από τον εξώστη, από εκεί διαμέσου του μεγάλου διαδρόμου οδηγείσαι στα τραπέζια που βρίσκονται δεξιά και αριστερά από αυτόν στις δύο μεγάλες αίθουσες του εστιατορίου συνολικού εμβαδού 180,43 τ.μ.

Στο τέλος του διαδρόμου δεξιά υπάρχουν οι χώροι υγιεινής για το κοινό διαχωρίζονται σε δύο ανδρών δύο γυναικών με ανεξάρτητες εισόδους και ένα για Α.Μ.Ε.Α διαμορφωμένο σύμφωνα με τις ελάχιστες διαστάσεις των προδιαγραφών. Στην αριστερή πλευρά του διαδρόμου βρίσκεται η κουζίνα, τα παρασκευαστήρια, τα ψυγεία και οι αποθήκες του εστιατορίου. Αυτή η θέση αποκλείει τη διέλευση πελατών μέσα από τους χώρους παρασκευής και πλύσης. Υπάρχει επίσης ένα W.C. για να εξυπηρετεί τους υπαλλήλους, η είσοδος των οποίων δεν γίνεται από την κεντρική είσοδο του εστιατορίου αλλά από δύο άλλες ανεξάρτητες εισόδους που οδηγούν στους χώρους των παρασκευαστηρίων. Το ίδιο ισχύει και για τον ανεφοδιασμό του εστιατορίου.

Το εστιατόριο είναι διαμορφωμένο ώστε να μη διασταυρώνονται διαφορετικές λειτουργίες και να διασφαλίζονται τα ομαλά περάσματα των σερβιτόρων και η ομαλή λειτουργία της κουζίνας.

Στον διάδρομο επίσης βρίσκεται και ο ανελκυστήρας του κτιρίου που απαιτείτε για την κίνηση των ατόμων με προβλήματα κινητικότητας όπου ανέβουν στα δωμάτια του ξενοδοχείου μέσω της reception, καθώς και για την γρήγορη μετάβαση των επισκεπτών του ξενοδοχείου στο εστιατόριο. Ο ανελκυστήρας αυτός θα χρησιμοποιείτε και σαν κύριος για τους πελάτες και τις αποσκευές.

- **Περιβάλλον χώρος (Σχ.Α12)**

Η περίφραξη γίνεται από λιθοδομή ύψους τριών μέτρων, χαρακτηριστικό που συναντάμε σε όλα τα αρχοντικά του Κάμπου.

Από την Δημοτική οδό υπάρχει η κεντρική είσοδος του κτήματος, όπως και η είσοδος στον χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων, που αποτελείται από 20 θέσεις. Δύο εκ των οποίων είναι κατάλληλα διαμορφωμένες για άτομα με προβλήματα κινητικότητας. Η μετάβαση από το parking στην αυλή και στον χώρο του εστιατορίου και του ξενοδοχείου, γίνεται διαμέσου μικρής κλίμακας (3 πατημάτων) καθώς και ράμπας που βρίσκεται δίπλα στις θέσεις parking για τα Α.Μ.Ε.Α. ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση τους.

Περιμετρικά τις περιφράξης στα σημεία που συνορεύει με τα άλλα οικοπέδα αλλά και από την πλευρά του δρόμου έχουμε τοποθετήσει παρτέρια με λουλούδια και δέντρα ώστε να εξασφαλίζεται η ιδιωτικότητα των επισκεπτών. Στην δυτική πλευρά του κτιρίου έχει διαμορφωθεί ο χώρος κατάλληλα ώστε να λειτουργεί το εστιατόριο και τους θερινούς μήνες.

Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις.²⁹

Οι ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις πρέπει να γίνουν σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού εσωτερικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων (ΦΕΚ 59/Β/11.4.1955) και των εκάστοτε συμπληρώσεων ή τροποποιήσεων τους που βρίσκονται σε ισχύ και πληρούν τις γενικές απαιτήσεις του άρθρου 30.

Τοποθετούμε νέα ηλεκτρολογική εγκατάσταση εντοιχισμένη στο επίχρισμα με βάθος τουλάχιστον 5 εκ. από την τελική επιφάνεια και νέους ηλεκτρικούς πίνακες διανομής.

Στις υδραυλικές εγκαταστάσεις εφαρμόζονται οι διατάξεις της τεχνικής οδηγίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος (ΤΕΕ) (ΤΟΤΕΕ 2411/86), για τις εγκαταστάσεις αποχέτευσης λυμάτων και ομβρίων εφαρμόζονται οι διατάξεις της (ΤΟΤΕΕ 2412/86).

Τοποθετούμε νέες υδραυλικές και αποχετευτικές εγκαταστάσεις στους νέους χώρους υγιεινής. Χρησιμοποιούμε υλικά που να εξασφαλίζουν συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας για τα άτομα που τις χρησιμοποιούν. Τα υλικά αυτά πρέπει να είναι ανάλογης αντοχής, στεγανότητας και αντοχής στην διάβρωση, όπως προβλέπουν οι ισχύουσες διατάξεις (κανονισμοί, τεχνικές οδηγίες).

²⁹ Συναδινού Λουίζα- Αγαθή, 2006, Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Πειραιά, Υπεύθυνη καθηγήτρια: Μαλικούτη Σ. Εισαγωγή νέας χρήσης στο κτίριο του δικαστικού μεγάρου της Κέρκυρας, Αθήνα.

Για την εγκατάσταση της κεντρικής θέρμανσης εφαρμόζονται οι διατάξεις της (ΤΟΤΕΕ 412/1986), για τα δίκτυα (ΦΕΚ 67/Β/4.2.88) και για το λεβητοστάσιο (ΦΕΚ 177/Β/31.3.88) τα πρότυπα: ΕΛΛΟΤ 234 (βαθμός απόδοσης λεβήτων), ΕΛΛΟΤ 352 (εξοπλισμός ασφαλείας), ΕΛΛΟΤ 810 (εγκατάσταση ασφαλείας).

Τοποθετούμε νέα εγκατάσταση κεντρικής θέρμανσης με τρόπο ώστε να εναρμονίζεται με την οικοδομική κατασκευή και σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις.

Για τον κλιματισμό ο τρόπος κατασκευής της εγκατάστασης και η ποιότητα των χρησιμοποιούμενων υλικών καθορίζονται από την (ΤΟΤΕΕ 2425/1986) κλιματισμού, (ΦΕΚ 177/Β/31.3.1981) και τις εγκεκριμένες τεχνικές οδηγίες.

Η εγκατάσταση του κλιματισμού υπολογίζεται και κατασκευάζεται με τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει τις επιθυμητές συνθήκες άνεσης, ευεξίας και υγιεινής στους διάφορους χώρους του κτιρίου, την ασφάλεια των χρηστών και την αθόρυβη, οικονομική και αυτοματοποιημένη λειτουργία της εγκατάστασης.

Πυροπροστασία του κτιρίου.

Σύμφωνα με το Άρθρο 10 του Κανονισμού Πυροπροστασίας Κτιρίων, το κτίριο για την χρήση που προορίζεται, ανήκει στην κατηγορία συνάθροισης κοινού και για να πληρεί όλες τις προϋποθέσεις χρειάζεται:

- Έξοδος κινδύνου σε κάθε αίθουσα συνάθροισης κοινού.
- Οι τελικές έξοδοι διαφυγής να καταλήγουν στον περιβάλλοντα χώρο.
- Εγκατάσταση χειροκίνητου ηλεκτρικού συστήματος συναγερμού.

Ρυθμίσεις για άτομα με ειδικές ανάγκες:

Σύμφωνα με το Άρθρο 28 του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού είναι απαραίτητες κάποιες ρυθμίσεις για να την εξυπηρετήση ατόμων με ειδικές ανάγκες ώστε να διασφαλίζεται η οριζόντια και κάθετη διακίνηση τους. Για το λόγο αυτόν το λόγο προσδιορίζονται οι εξής κινήσεις:

- Ύπαρξη διαδρόμων με πλάτος 1,40 τουλάχιστον.
- Δημιουργία ομαλών δαπέδων.
- Κατασκευή ομαλού εδάφους περιβάλλοντος χώρους με κλίσεις μικρότερες του 5%.
- Κατασκευή χώρων υγιεινής ειδικά διαμορφωμένα για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Κατασκευή ανελκυστήρα με ελάχιστες διαστάσεις και μεγάλο ελεύθερο χώρο μπροστά από αυτήν ώστε να είναι εύκολη η στροφή των αμαξίδιων. Στον ανελκυστήρα επιβάλλεται η τοποθέτηση οπτικοακουστικών μέσων για την εξυπηρετήση των τυφλών ή κωφών ατόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Δ.1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Από την παραπάνω ανάλυση συμπεραίνουμε ότι το αρχοντικό «Σουρέ», αντιμετωπίζει προβλήματα που χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση, προκειμένου το κτίριο να συντηρηθεί και να αποκατασταθεί, κατά τρόπο ανάλογο της ιστορικής και καλλιτεχνικής του αξίας.

Η επέμβαση θα πρέπει να έχει ως στόχο την αντιμετώπιση των οικοδομικών και πιθανών δομικών προβλημάτων ώστε να επανορθωθούν κατά το δυνατόν οι ζημιές και να σταματήσουν οι φθορές. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί και η ανάδειξη της ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας του κτιρίου, η αισθητική ανάδειξη και η λειτουργική αξιοποίηση του, καθώς και η αναβάθμιση του περιβάλλοντα χώρου.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της μελέτης, με βάση τις αρχές επέμβασης, που έχουν ήδη αναφερθεί, προτείνονται:

1. Ο καθαρισμός των τοιχοποιιών και της αυλής από τα φυτά.
2. Η συντήρηση όσων από τα εξωτερικά κουφώματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση και η αντικατάσταση όσων δεν είναι δυνατόν να διατηρηθούν. Κρίνεται απαραίτητη η αντικατάσταση όλων των υαλοπινάκων στις θύρες και τα παράθυρα, καθώς και η αφαίρεση όλων των μεταλλικών κιγκλιδωμάτων που βρίσκονται στα παράθυρα του ισογείου.
3. Η διατήρηση και η συντήρηση των αυθεντικών κιγκλιδωμάτων.
4. Η διατήρηση και η συντήρηση των εσωτερικών κουφωμάτων. Προτείνουμε όπου οι κάσες και τα φύλλα των θυραμάτων και των παραθύρων δεν χρειάζονται αντικατάσταση, να συντηρηθούν και να χρωματιστούν στο φυσικό χρώμα του ξύλου.
5. Η αλλαγή θέσης του ξύλινου κλιμακοστασίου, για λειτουργικούς λόγους, που θα εξυπηρετήσει την νέα χρήση του κτιρίου.
6. Η κατασκευή κορνίζας σε όλα τα ανοίγματα.
7. Η συντήρηση των τζακιών.
8. Η κατασκευή νέων υδροροών εξωτερικά.
9. Η συντήρηση του θυρώματος της αυλής.
10. Ο καθαρισμός και η εξυγίανση του κήπου.
11. Η κατασκευή συστήματος ψύξης-θέρμανσης του κτιρίου.
12. Η κατασκευή νέας ηλεκτρολογικής εγκατάστασης.
13. Η διατήρηση και η συντήρηση ταβανιών και πατωμάτων.
14. Ενίσχυση αρμών με κατάλληλα κονιάματα.

15. Η κατασκευή νέας κλίμακας για δομικούς και λειτουργικούς λόγους που θα εξυπηρετούν την νέα χρήση.
16. Η συντήρηση των δοκών και των υποστυλωμάτων από οπλισμένο σκυρόδεμα.
17. Η κατασκευή νέας περίφραξης από λιθοδομή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εικόνα εγκατάλειψης και η φθορά του αρχοντικού αυτή την στιγμή δεν απεικονίζουν την πραγματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το αρχοντικό καθώς στατικά δεν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Γεγονός που καθιστά την επαναχρησιμοποίηση του εφικτή με πολύ μικρής κλίμακας επισκευές και παρεμβάσεις. Η σχετικά καλή κατάσταση του κτιρίου οφείλεται κυρίως στην καλή αρχική κατασκευή του, παρά στην συντήρηση του.

Οι όποιες παρεμβάσεις προτείνονται για το κτίριο πιστεύουμε ότι θα βοηθήσουν στην ανάδειξη της αρχιτεκτονικής αξίας του αρχοντικού και παράλληλα στην πλήρη λειτουργική του αξιοποίηση.

Η θέση του οικοπέδου θα μπορούσε να καλύψει και άλλες λύσεις για την επαναχρησιμοποίηση του αρχοντικού. Άλλες πιθανές λύσεις θα ήταν η δημιουργία α) γηροκομείου, λύση που απορρίπτεται εξαιτίας ύπαρξης του σε γειτονικό οικόπεδο, β) μουσείου λαϊκής τέχνης, γ) πνευματικού κέντρου, δ) εκθεσιακού χώρου καθώς και κέντρου διασκέδασης που απορρίπτεται επειδή θα αλλοίωνε την φυσιογνωμία του τόπου και τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του.

Σε κάποιες από αυτές τις λύσεις θα χρειαζόνταν μεγάλες παρεμβάσεις που ίσως να αλλοίωναν την αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία.

Συμπεραίνουμε, ότι η επιλογή μας για την δημιουργία ξενώνα και εστιατορίου θα έχει προοπτικές εφαρμογής εξαιτίας της ευρύτερης τα τελευταία χρόνια τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης της περιοχής του Κάμπου. Ταυτόχρονα θα αποτελέσει κίνητρο για την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη του τόπου καθώς και τη συντήρηση, πλήρης λειτουργική αξιοποίηση και αναβάθμιση του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Αναιρούση Φανή –Μυλωνάδης Λεωνίδα,1992, *Ο Κάμπος της Χίου, κατοικία και περιβάλλον τον καιρό της Ακμής*, Αθήνα: εκδόσεις Ακρίτας, Χορηγία: Ίδρυμα Λέων Λεμός.
2. Γεωργούλη Ελένη, *Αποτύπωση και πρόταση αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίηση Πύργου « Negroronte »*.
3. *Επώνυμα αρχοντικά των χρόνων της Τουρκοκρατίας*, 1984, Εθν. Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Υπ. Χωροταξίας. Αθήνα.
4. Ε.Μ.Π .-Τμήμα Αρχιτεκτόνων- Τομέας Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Σπουδαστήριο Αρχιτεκτονικών συνθέσεων, 2001, *Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την προστασία και ανάδειξη του παραδοσιακού οικισμού της Αμφίκλειας- πρόταση επανάχρησης οικίας Σκλαβούνου*, Τεχνική περιγραφή. Αθήνα.
5. Μπούρας Χαράλαμπος, 1982 *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: εκδόσεις Μέλισσα.
6. Παπαθεοδώρου Στεφανία – Σμαργιαννάκης Θεοφάνης,2005, Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Πειραιά, Υπεύθυνη καθηγήτρια: Μαλικούτη Σ. *Αποκατάσταση –επαναχρησιμοποίηση κτιρίου στην Πεντέλη*, Αθήνα.
7. Περρής Ζ Νίκος,1972, *Ο Κάμπος*, Τόμοι ΙΙ, Χίος.
8. Σουρέ Άννα, 2002, *Σκίτσα Ζωής*, Χίος: εκδόσεις Άλφα Πί.
9. Συναδινού Λουίζα- Αγαθή,2006, Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Πειραιά, Υπεύθυνη καθηγήτρια: Μαλικούτη Σ. *Εισαγωγή νέας χρήσης στο κτίριο του δικαστικού μεγάρου της Κέρκυρας*, Αθήνα.

Διαδύκτιο:

www.sandingham-estate.co.uk/

http://en.wikipedia.org/wiki/Sandringham_House

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ	ΚΛΙΜΑΚΑ
Α1	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ	1:200
Α2	ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α3	ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α4	ΚΑΤΟΨΗ ΣΟΦΙΤΑΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α5	ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α6	ΤΟΜΗ Α-Α ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α7	ΤΟΜΗ Β-Β ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α8	ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α9	ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α10	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α11	ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	1:50
Α12	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	1:200
Α13	ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α14	ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α15	ΚΑΤΟΨΗ ΣΟΦΙΤΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α16	ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α17	ΤΟΜΗ Α-Α ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α18	ΤΟΜΗ Β-Β ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α19	ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α20	ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α21	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α22	ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	1:50
Α23	ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	1:100
Α24	ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	1:100
Α25	ΚΑΤΟΨΗ ΣΟΦΙΤΑΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	1:100